

STYRKEDE SPROGKOMPETENCER

November 2023

OM RAPPORTEN

Denne rapport er udarbejdet som led i forundersøgelsen i projekt "Styrkede sprogkompetencer".

Projektet er et samarbejde mellem SOSU Syd, SOSU Esbjerg, Social- og Sundhedsskolen Fyn samt Social- og Sundhedsskolen Fredericia-Vejle-Horsens.

Projektet gennemføres i 2023-2025 med økonomisk støtte fra Region Syddanmarks Uddannelsespulje.

Abstract

Ifølge Kommunernes Landsforening (2022) vil der om bare 8 år mangle 16.000 social- og sundhedshjælpere (SSH) og social- og sundhedsassistenter (SSA)¹. Samtidig oplever social- og sundhedsskolerne (SOSU-skolerne) et stort frafald på SSH-uddannelsen og SSA-uddannelsen. Dermed står social- og sundhedssektoren og SOSU-skolerne overfor en fælles udfordring i forhold til rekruttering og gennemførelse på SOSU-uddannelserne. Sideløbende hermed oplever SOSU-skolerne en stigende andel af flersprogede elever og en stigende andel af elever med sprogvanskeligheder. Den nye elevsammensætning og elevernes sproglige kompetencer kalder på nytænkning, herunder at tænke dansk som andetsprog ind i fagene, pædagogikken og didaktikken på SOSU-skolerne samt i oplæringsvirksomhederne.

På baggrund heraf er de fire SOSU-skoler og udvalgte kommuner i Region Syddanmark gået sammen om projekt "Styrkede sprogkompetencer". Gennem udvikling og afprøvning af indsatser målrettet de flersprogede elever med dansksproglige udfordringer vil SOSU-skolerne i samarbejde med kommunerne styrke elevernes sproglige kompetencer med henblik på øget gennemførelse.

De flersprogede elever med dansksproglige udfordringer giver i den gennemførte spørgeskemaundersøgelse og de gennemførte fokusgruppeinterviews udtryk for, at de lærer bedst ved at lytte til underviseren, og at de foretrækker, når underviseren fortæller om dagens emne. Dette skal dog foregå langsomt og tydeligt uden brug af metaforer og billedsprog. Samtidig giver det pædagogiske og didaktiske personale i fokusgruppeinterviewene udtryk for, at de flersprogede elever har dårlige dansksproglige kompetencer og derfor har brug for meget støtte, hvorfor personalet bruger meget tid på at forklare ord, begreber, opgaver m.m. i undervisningen. Efterspørgslen fra de flersprogede elever og udfordringen for personalet i undervisningen understøtter projektets udvikling og afprøvning af *digitale elementer* til styrkelse af elevernes fagsprog. Desuden understøtter elevernes og personalets udsagn *kompetenceløftet* for det pædagogiske og didaktiske personale, hvor fokus er på dansk som andetsprog. Udsagnet understøtter også udvikling og afprøvning af *co-teaching* som undervisningsmetode i projektet.

Såvel de flersprogede elever med dansksproglige udfordringer som det pædagogiske og didaktiske personale fremhæver både fordele og ulemper ved at blande etnisk danske elever og flersprogede elever ved gruppearbejde – det er godt for dynamikken i læringsrummet og en god mulighed for de flersprogede elever i forhold til at træne deres danskfaglige kompetencer, omvendt kan de etniske danske elever opleve det som en hæmsko at bruge tid og ressourcer på at favne de flersprogede elevers ringere dansksproglige kundskaber. Det pædagogiske og didaktiske personale kan derfor med fordel afprøve de forskellige co-teaching undervisningsstrukturer med henblik på både at høste fordelene og håndtere ulemperne ved at blande eleverne på tværs af etniciteter.

Ligesom det pædagogiske og didaktiske personale bruger oplæringsvejlederne i kommunerne meget tid på de flersprogede elever, hvilket understøtter projektets udvikling og afprøvning af en *sprogmentorordning*.

Det fremgår af fokusgruppeinterviewene med det pædagogiske og didaktiske personale, at ikke alle SOSU-skoler har et fast og struktureret samarbejdet med kommunerne, hvorfor det giver god mening, at der i projektet udvikles og afprøves metoder til *styrkelse af sammenhængen mellem skole og oplæring*.

¹ "Om bare 8 år kan vi mangle 16.000 SOSU'er", Kommunernes Landsforening, 2022

Indholdsfortegnelse

Abstract	1
1. Indledning	3
2. Metode	4
3. Analyse af elevernes besvarelser	6
3.1 Foretrukne undervisnings- og læringsformer.....	6
3.2 Nuværende støtte til undervisningen.....	8
3.3 Behov for støtte til undervisningen	9
3.4 Vurdering af egne dansksproglige kompetencer	12
3.5 Udfordringer i undervisningen	16
3.6 Elevernes kulturelle sammensætning	16
4. Analyse af det pædagogiske og didaktiske personales besvarelser	18
4.1 Vurdering af elevernes dansksproglige kompetencer.....	18
4.2 Vurdering af elevernes behov for støtte til undervisningen.....	18
4.3 Elevernes kulturelle sammensætning	19
4.4 Tilgange til undervisningen	20
4.5 Samarbejde omkring de flersprogede elever	22
4.6 Indsatsområder.....	23
4.7 Digital støtte til eleverne.....	24
5. Analyse af oplæringsvejledernes besvarelser	25
5.1 Støtte til elever under uddannelsen	25
5.2 Elevernes kulturelle baggrund	26
6. Perspektivering	28
6.1 Kompetenceløft for pædagogisk og didaktisk personale.....	28
6.2 Digitale elementer til styrkelse af fagsproget.....	28
6.3 Sprogmentorordning.....	29
6.4 Styrkelse af sammenhæng mellem skole og oplæring.....	30
Bilag: Fordeling af besvarelser i spørgeskemaundersøgelsen	31

1. Indledning

Ifølge Kommunernes Landsforening (2022) vil der om bare 8 år mangle 16.000 social- og sundhedshjælpere (SSH) og social- og sundhedsassistenter (SSA)². Samtidig oplever social- og sundhedsskolerne (SOSU-skolerne), herunder også SOSU-skolerne i Region Syddanmark, et stort frafald på SSH-uddannelsen og SSA-uddannelsen. Social- og sundhedssektoren og SOSU-skolerne står derfor overfor enorme udfordringer i forhold til rekruttering og gennemførelse.

Sideløbende hermed oplever SOSU-skolerne en ændring i elevsammensætningen og elevernes kompetencer. F.eks. fremhæver Danmarks Videnscenter for Integration (2020), at hver tredje elev på SOSU-skolerne har en udenlandsk baggrund³, mens Sekretariatet for Erhvervsrettede Velfærdsuddannelser (SEVU) på vegne af Fællesudvalget for Erhvervsrettede Velfærdsuddannelser (FEVU) i sin kortlægning af elevernes sproglige kompetencer konstaterer, at en relativt stor andel af eleverne (44%) ved indgangen til en uddannelse på en SOSU-skole har sproglige vanskeligheder, samt at andelen af elever med sprogvanskeligheder er steget i perioden fra 2016 til 2021⁴.

Således står social- og sundhedssektoren og SOSU-skolerne overfor en fælles udfordring i forhold til rekruttering og gennemførelse på SOSU-uddannelserne. Denne udfordring, den nye elevsammensætning og elevernes sproglige kompetencer kalder på nytænkning, herunder at tænke dansk som andetsprog ind i fagene, pædagogikken og didaktikken på SOSU-skolerne samt i oplæringsvirksomhederne.

På baggrund heraf er de fire SOSU-skoler og udvalgte kommuner i Region Syddanmark gået sammen om projekt "Styrkede sprogkompetencer". Det overordnede formål med projektet er at sikre faglærte SSH-kompetencer i Region Syddanmark, hvorfor projektet har fokus på at øge SOSU-skoleelevernes muligheder for at gennemføre GF2- (grundforløb 2) og SSH-uddannelsen.

Gennem udvikling og afprøvning af indsatser målrettet flersprogede elever med dansksproglige udfordringer vil de fire SOSU-skoler i samarbejde med udvalgte kommuner styrke elevernes kompetencer, faglighed og motivation til at gennemføre uddannelsen. Der vil i projektet blive arbejdet med følgende fire overordnede indsatser:

- Kompetenceløft for pædagogisk og didaktisk personale,
- Digitale elementer til styrkelse af fagsproget,
- Sprogmentorordning og
- Styrkelse af sammenhæng mellem skole og oplæring.

² "Om bare 8 år kan vi mangle 16.000 SOSU'er", Kommunernes Landsforening, 2022

³ "Hver tredje SOSU-elev har udenlandsk baggrund", Danmarks Videnscenter for Integration, 2020

⁴ "Sproglige kompetencer hos elever på social- og sundhedsuddannelserne", FEVU, 2022

2. Metode

Projektet er skudt i gang med en forundersøgelse med henblik på at generere viden om eleverne samt deres udfordringer og behov – set fra både elevernes, skolernes og oplæringsvirksomhedernes synsvinkel. Således er der gennemført fokusgruppeinterviews med alle tre interessentgrupper samt en spørgeskemaundersøgelse blandt eleverne på tværs af de fire SOSU-skoler.

Fokusgruppeinterviewene er gennemført ud fra en interviewguide for at sikre en ensartet spørgeramme på tværs af de fire SOSU-skoler. Der er gennemført ét fokusgruppeinterview med pædagogisk og didaktisk personale samt ét fokusgruppeinterview med elever på hver skole. Endvidere er der gennemført ét fokusgruppeinterview med udvalgte oplæringsvejledere fra Odense Kommune. De i alt 9 fokusgruppeinterviews har været á ca. 1 times varighed.

Idet projektets indsatser er målrettet de flersprogede elever med dansksproglige udfordringer, udgør de etnisk danske og de flersproglige elever, som har boet i Danmark i hele deres liv eller næsten hele deres liv, den sekundære målgruppe, mens alle øvrige elever udgør den primære målgruppe. Således er de elever, som er udtaget til at deltage i fokusgruppeinterviewene, fra den primære målgruppe, mens de elever, som har deltaget i spørgeskemaundersøgelsen, både er fra den primære og den sekundære målgruppe.

Se definition af målgrupper samt antal respondenter for de to dataindsamlingsmetoder nedenfor:

Antal respondenter i spørgeskemaundersøgelsen		Antal respondenter
Primær målgruppe	Danske og flersproglige elever, som ikke har boet i Danmark i hele deres liv eller næsten hele deres liv.	186
Sekundær målgruppe	Danske og flersproglige elever, som har boet i Danmark i hele deres liv eller næsten hele deres liv.	168
Antal respondenter i alt		354

Antal respondenter i fokusgruppeinterviewene		Antal respondenter
Primær målgruppe	Danske og flersproglige elever, som ikke har boet i Danmark i hele deres liv eller næsten hele deres liv.	18
Sekundær målgruppe	Danske og flersproglige elever, som har boet i Danmark i hele deres liv eller næsten hele deres liv.	0
Pædagogisk og didaktisk personale	Undervisere, læsevejledere, læringsvejledere m.v. fra de fire SOSU-skoler	20
Oplæringsvejledere	Fra Odense Kommune	2
Antal respondenter i alt		40

Af de 354 elever er de 186 elever fra den primære målgruppe dvs. flersprogede elever, som ikke har boet i Danmark i hele deres liv eller næsten hele deres liv. Desuden er der 18 elever fra den primære målgruppe, som har deltaget i fokusgruppeinterviewene på tværs af på de fire SOSU-skoler. Det vurderes derfor, at datagrundlaget er validt.

En del af spørgeskemaundersøgelsen omhandler elevernes oplevelser i oplæringen. Denne del af spørgeskemaundersøgelsen er der kun 48 elever fra den primære målgruppe, der har besvaret, hvorfor datagrundlaget vedrørende denne del betragtes som værende spinkelt:

Antal respondenter i spørgeskemaundersøgelsen, som har erfaring med oplæring*		Antal respondenter
Primær målgruppe	Danske og flersproglige elever, som ikke har boet i Danmark i hele deres liv eller næsten hele deres liv.	48
Sekundær målgruppe	Danske og flersproglige elever, som har boet i Danmark i hele deres liv eller næsten hele deres liv.	34
Antal respondenter i alt		82

**Ikke alle respondenter i spørgeskemaundersøgelsen har erfaring med oplæring. Det er således kun elever med erfaring med oplæring, altså hovedforløbs elever, som indgår i den del af spørgeskemaundersøgelsen, der vedrører oplæringen.*

Da omdrejningspunktet for projektet er de flersprogede elever med dansksproglige udfordringer, har denne rapport fokus på den primære målgruppe.

Hovedpointerne fra den primære målgruppes besvarelser i fokusgruppeinterviewene er i denne rapport fremhævet med udvalgte citater (i kursiv) fra fokusgruppeinterviewene, mens resultater fra spørgeskemaundersøgelsen er vist som diagrammer. (Alle diagrammer for både den primære målgruppe og den sekundære målgruppe er vedhæftet som bilag til rapporten).

Der er i rapporten ikke lavet en dybere fortolkning af respondenternes besvarelser, idet formålet har været at synliggøre respondenternes viden, meninger og holdninger samt at kvalificere udviklingen af de overordnede temaer, som undersøgelsen peger på. Perspektiveringen sidst i denne rapport er projektledergruppens bud på, hvad der bør lægges vægt på i den videre del i projektet.

3. Analyse af elevernes besvarelser

3.1 Foretrukne undervisnings- og læringsformer

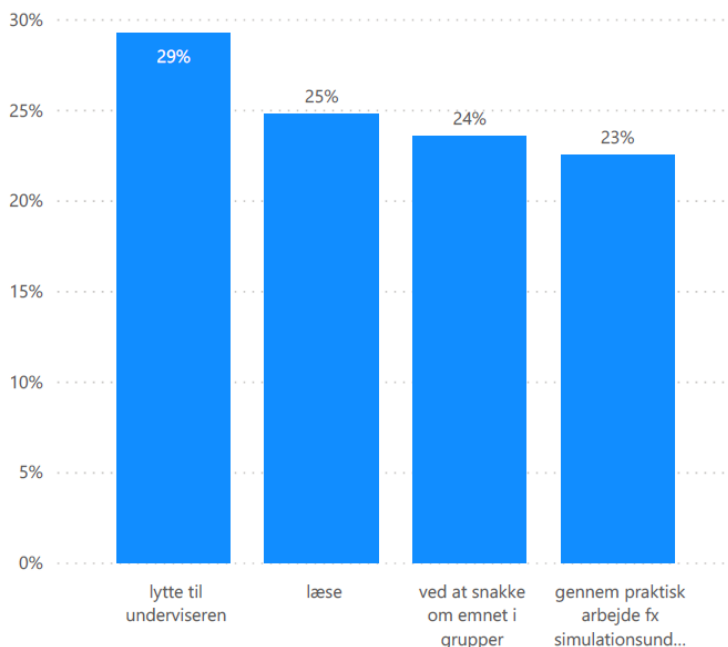
Praksisnær undervisning og tavleundervisning

Det fremgår af fokusgruppeinterviewene, at den primære målgruppe generelt foretrækker, at undervisningen indeholder flere forskellige elementer. Særligt praksisnær undervisning er vigtigt for den primære målgruppe, idet de har brug for at få illustreret det, der bliver talt om, for bedre at kunne forstå.

Når eleverne fx skal lære om begrebet at rede seng, kan ordet rede have flere betydninger og/eller indgå i andre ord, herunder at rede sit hår, at redde nogen i nød eller en fuglerede. Derfor kan gængse hverdagsord give forståelsesproblemer for de flersprogede elever med dansksproglige udfordringer. Den primære målgruppe foretrækker derfor at kunne se begrebet udfolde sig og at kunne øve sig på begrebet i den rigtige sammenhæng. En underviser fortæller, at hendes undervisning fx foregår ved en plejeseng, hvor eleverne kan stå ved sengen og se den blive redt. Sideløbende skriver hun samtlige relevante fagord, fagbegreber og/eller faglige handlinger op på en tavle eller lignende tæt på, så eleverne kan følge med i og læse de ord og begreber, de skal lære.

De flersprogede elever fra den primære målgruppe foretrækker kombinationen af tavleundervisning og læsning. 29% af eleverne svarer, at de lærer bedst ved at lytte til underviseren, mens 23% svarer, at de lærer bedst ved at læse:

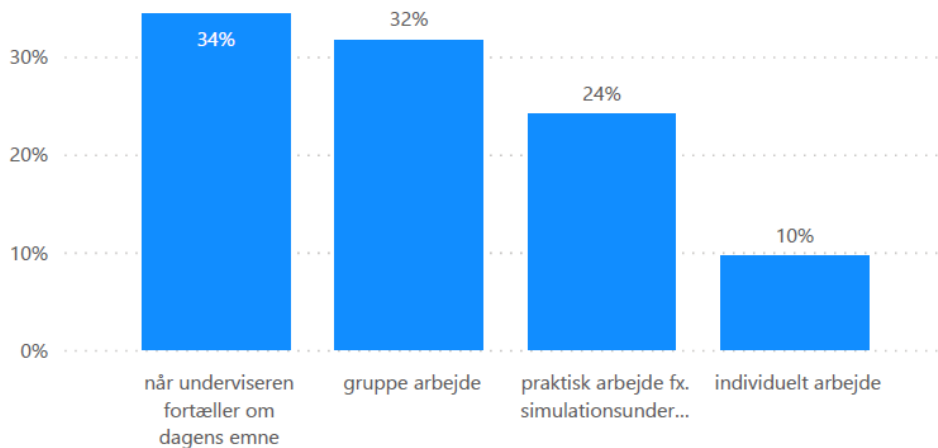
Hvordan lærer du bedst?

Figur 1: Den primære målgruppes besvarelse af spørgeskemaundersøgelsen.

Den samme tendens gør sig gældende i spørgsmålet om, hvilken type undervisning eleverne fra den primære målgruppe foretrækker. 34% af eleverne foretrækker, at underviseren fortæller om dagens emne:

Hvilken type undervisning foretrækker du?

Figur 2: Den primære målgruppes besvarelse af spørgeskemaundersøgelsen.

Gruppearbejde

De flersprogede elever fra den primære målgruppe giver i fokusgruppeinterviewene udtryk for, at de generelt er glade for at arbejde sammen i grupper – arbejdsformen skal dog kombineres med en god rammesætning af underviseren. Samme holdning ses i elevernes besvarelser i spørgeskemaundersøgelsen.

Det er vigtigt for de flersprogede elever fra den primære målgruppe, at der udelukkende bliver talt dansk i gruppearbejdet, så de har mulighed for at øve sig i og at lære dansk. Nogle af de flersprogede elever fra den primære målgruppe ønsker at arbejde sammen med etnisk danske elever, mens andre foretrækker at arbejde i rene flersprogsgrupper. Som argument herfor fremhæver de flersprogede elever fra den primære målgruppe, at fordelene ved at arbejde sammen med etnisk danske elever er, at de nemmere kan træne deres hverdagsprog og få forklaret de ord, de er i tvivl om. Omvendt oplever de flersprogede elever fra den primære målgruppe, at de etnisk danske elever bliver utålmodige og hurtigt finder sammen i etnisk danske arbejdsfællesskaber i gruppen, og glemmer de resterende gruppemedlemmer. På den måde kommer eleverne til at arbejde sammen, men hver for sig, hvilket ikke giver et godt sprogligt udbytte for de flersprogede elever fra den primære målgruppe. Ansvaret ligger dog ikke alene hos de etnisk danske elever:

“Det bliver understreget, at viljen til at indgå i samarbejde går begge veje for etniske danskere og for flersprogede. Man skal som flersproget passe på med at fralægge sig alt ansvar.”
(SOSU-elev, maj 2023)

Aktive pauser, spil og sang

Flere af de flersprogede elever fra den primære målgruppe nævner i fokusgruppeinterviewene, at aktive pauser er vigtige, fordi de oplever at være på overarbejde, når de arbejder på et fremmedsprog i undervisningen. De skal ligesom de etnisk danske elever lære nye faglige begreber, men de skal samtidig anstrenge sig for at forstå hverdags sproget for at kunne forstå fagbegreberne:

“Min hjerne er så træt efter kl. 12.00. Derfor er det vigtigt for mig at komme ud og bevæge mig lidt som i en gåtur.” (SOSU-elev, maj 2023)

“Kl. 12-13 er vi meget trætte. Vi bruger ekstra hjerneaktivitet på bare at forstå, hvad der bliver sagt.”
(SOSU-elev, maj 2023)

Nogle af de adspurgte flersprogede elever fra den primære målgruppe i fokusgruppinterviewene giver udtryk for, at spil og sang er en god måde at holde en aktiv pause på eller at lære på:

”Vi spiller også meget sammen. Vi spiller fx et spil, der hedder ”Vigtige ord”. Her skal vi forklare ordet, så andre kan gætte, hvad det er, man har trukket. Det er godt til at øve vores fagsprog.”
(SOSU-elev, maj 2023)

”Vi vil gerne lære nogle sange i dansk, da det hjælper på udtalen”. (SOSU-elev, maj 2023)

Tydelig kommunikation

Når underviseren taler, ønsker de adspurgte flersprogede elever fra den primære målgruppe i fokusgruppinterviewene, at de skal tale tydeligt og langsomt, og at der er tid til at forklare svære ord og begreber, så eleverne føler, at de har forstået, hvad de skal:

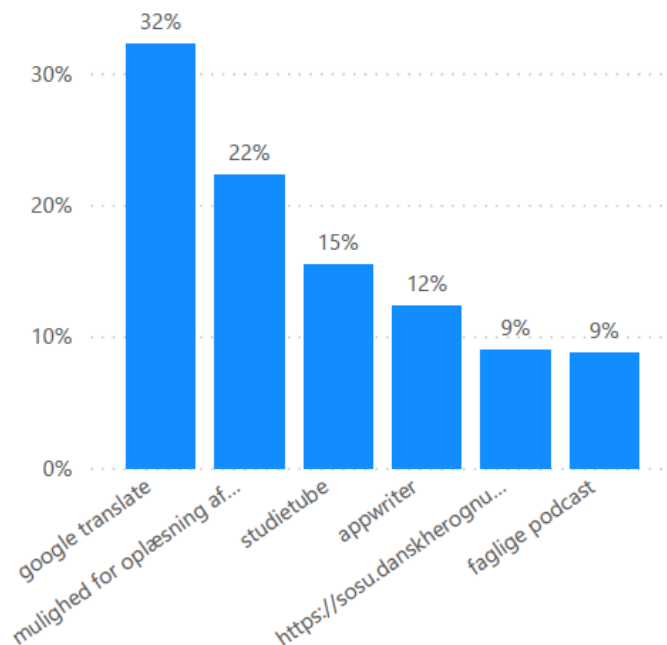
”Det er vigtigt, at vi kan prøve, hvad vi hører fra læreren eller læser i bogen. Underviserne er gode til at tale tydeligt. Det er også vigtigt, at underviserne accepterer, når vi laver sproglige fejl.”
(SOSU-elev, maj 2023)

3.2 Nuværende støtte til undervisningen

Teknologiske hjælpemidler

De flersprogede elever fra den primære målgruppe giver i spørgeskemaundersøgelsen udtryk for, at de primært anvender Google Translate og andre værktøjer til oplæsning i forbindelse med undervisningen:

Hvad anvender du af digitale elementer i forbindelse med undervisningen?

Figur 3: Den primære målgruppes besvarelse af spørgeskemaundersøgelsen.

De flersprogede elever fra den primære målgruppe nævner i fokusgruppeinterviewene oftest teknologiske hjælpemidler såsom Google Translate og AppWriter. Ellers benytter de muligheden for at gå til elevcafé, læringscafé, lektiecafé eller lignende for afklarende spørgsmål og hjælp, dog med varierende effekt.

Læseplaner

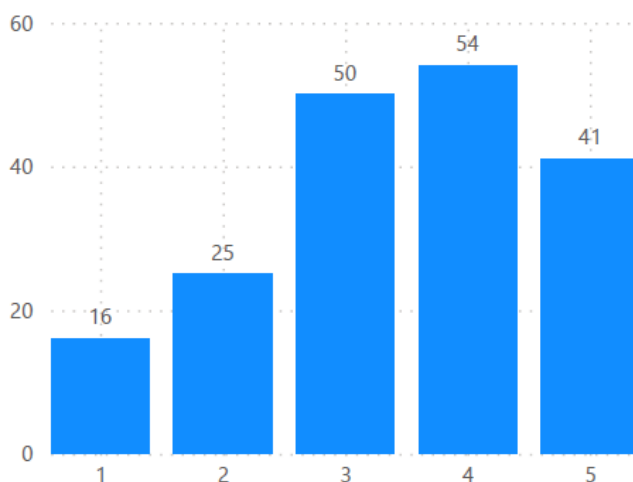
De adspurgte flersprogede elever fra den primære målgruppe i fokusgruppeinterviewene udtrykker, at det er en stor hjælp, når underviserne benytter sig af en læseplan, som gøres tilgængelig for eleverne, så de har mulighed for at læse op på det faglige stof i god tid før undervisningen – og kan dykke ned i det faglige stof efter undervisningen med henblik på at få en bedre forståelse af emnet. Der nævnes dog store udfordringer ved at læse lektier (se uddybning heraf under "Forklaring af ord og begreber" i afsnit 3.3 Behov for støtte til undervisningen).

3.3 Behov for støtte til undervisningen

Forklaring af ord og begreber

41% af de flersprogede elever fra den primære målgruppe giver i spørgeskemaundersøgelsen udtryk for, at de har brug for støtte eller meget støtte til at forstå dansk:

Har du brug for støtte til at forstå dansk

Figur 4: Den primære målgruppes besvarelse af spørgeskemaundersøgelsen, hvor 1 = brug for meget støtte, og 5 = slet ikke brug for støtte.

Resultatet ovenfor understøtter behovet for praksisnær undervisning, hvor de flersprogede elever fra den primære målgruppe kan se ord og begreber bliver foldet ud fremfor blot at læse om dem. På denne måde oplever eleverne en større forståelse af undervisningen, fordi de samtidig med forklaringerne kan se ordene og begreberne udfolde sig i praksis fx ved en plejeseng, hvor der er en tavle, væg eller lignende med svære ord. Herved oplever eleverne også, at deres danske sprog styrkes.

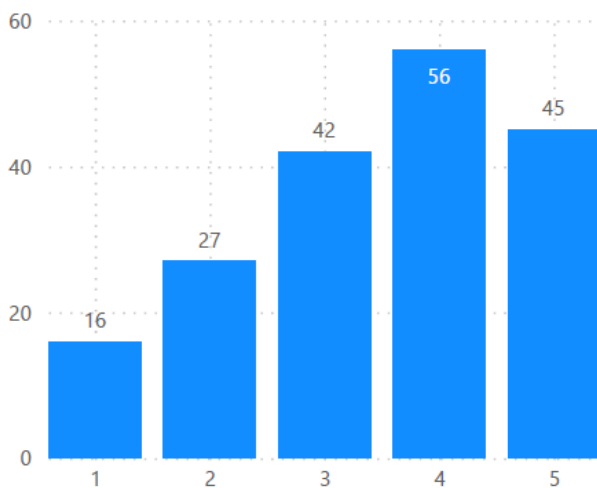
De flersprogede elever fra den primære målgruppe udtrykker, at de har brug for, at der er god tid til, at underviserne kan forklare dem det, de skal lære. De efterspørger på samme vis tid til at kunne gentage ord og begreber for bedre at kunne forstå budskabet.

De adspurgte flersprogede elever fra den primære målgruppe i fokusgruppeinterviewene fortæller, at de bruger meget tid på at forberede sig til undervisningen, især på at oversætte ord og begreber for at forstå dem. Flere af de adspurgte elever giver udtryk for, at de hellere vil se en video af en praksisnær situation end at læse en tekst – gerne videoer med undertekster, så de både kan se og høre om emnet. At forberede sig til undervisningen kan vise sig at være så uoverskueligt, at flere af de flersprogede vælger helt at lade være med at forberede sig til undervisningen.

Ekstra danskundervisning og for-forløb til GF2

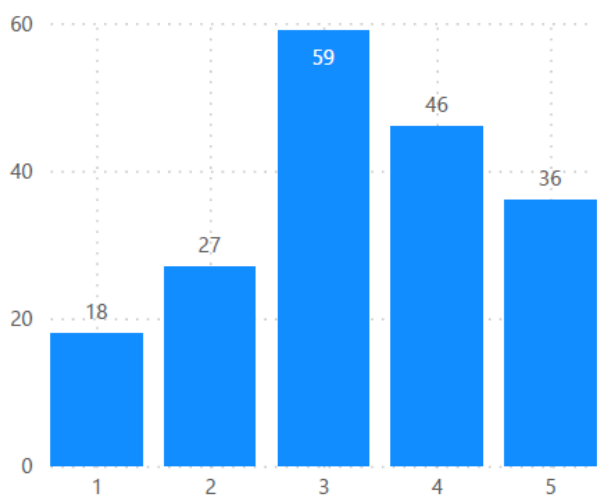
43% af de flersprogede elever fra den primære målgruppe giver i spørgeskemaundersøgelsen udtryk for, at de har brug for støtte eller meget støtte til at læse dansk, mens 45% angiver, at de har brug for støtte eller meget støtte til at skrive dansk, og 48% at de har brug for støtte eller meget støtte til at snakke dansk:

Har du brug for støtte til at læse dansk

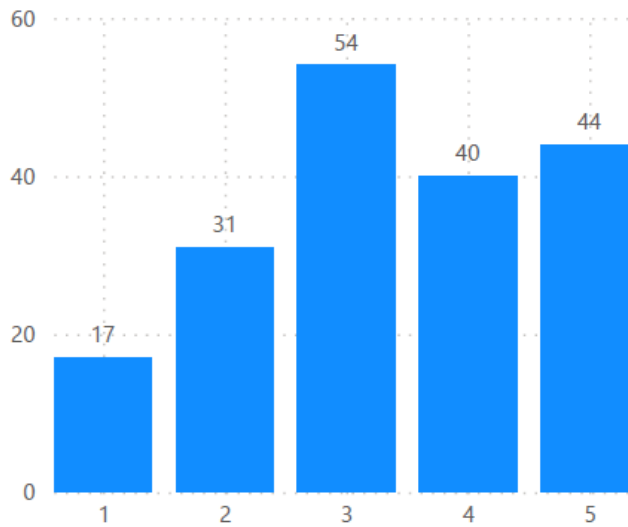
Figur 5: Den primære målgruppes besvarelse af spørgeskemaundersøgelsen, hvor 1 = brug for meget støtte, og 5 = slet ikke brug for støtte.

Har du brug for støtte til at skrive dansk

Figur 6: Den primære målgruppes besvarelse af spørgeskemaundersøgelsen, hvor 1 = brug for meget støtte, og 5 = slet ikke brug for støtte.

Har du brug for støtte til at snakke dansk

Figur 7: Den primære målgruppes besvarelse af spørgeskemaundersøgelsen, hvor 1 = brug for meget støtte, og 5 = slet ikke brug for støtte.

Flere af SOSU-skolerne tilbyder allerede forskellige muligheder for ekstra danskundervisning på både GF2- og SSH-uddannelsen, hvilket de flersprogede elever fra den primære målgruppe er glade for. Men også i den forbindelse efterspørger eleverne mere praksisnær undervisning:

”Vi skal lære mere grammatik og sætningsopbygning i danskundervisningen. Vi kunne fx tale mere om vores praktik i danskundervisningen og bruge det”. (SOSU-elev, maj 2023)

”Vi vil gerne bytte analyse af noveller eller analyse af avisartikler ud med mere praktisk grammatikundervisning. Det er noget, der vil støtte vores sprog, og det er det, vi har brug for”. (SOSU-elev, maj 2023)

Flere af de flersprogede elever fra den primære målgruppe nævner i fokusgruppeinterviewene, at de føler, at de er blevet løftet sprogligt gennem for-forløb til GF2 såsom GF+ og ”Work in Healthcare”⁵:

”Jeg synes, det her for-forløb på skolen var virkelig godt. Jeg blev virkelig bedre til dansk i det her for-forløb. Her var der meget fokus på sproget og kommunikation og samarbejde. Der var også en sjov del. Vi gik fx altid en tur fra kl. 14-15 og talte sammen”. (SOSU-elev, maj 2023)

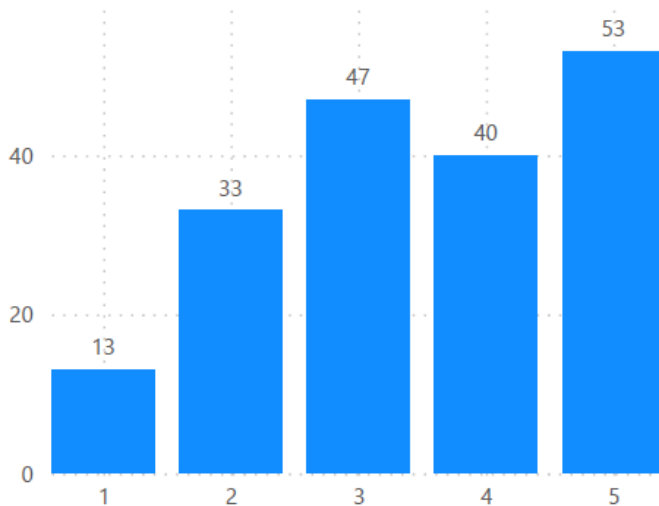
”Jeg har gået 1 år på sprogskole inden Work in Healthcare for-forløbet, og det var slet ikke det samme. Work in Healthcare var meget bedre.” (SOSU-elev, maj 2023)

⁵ ”Work in Healthcare” er et for-forløb til GF2 udbudt på SOSU Esbjerg.

IT-værktøjer

46% af de flersprogede elever fra den primære målgruppe giver i spørgeskemaundersøgelsen udtryk for, at de har brug for støtte eller meget støtte til at bruge IT-værktøjer:

Har du brug for støtte til at bruge IT-værktøjer

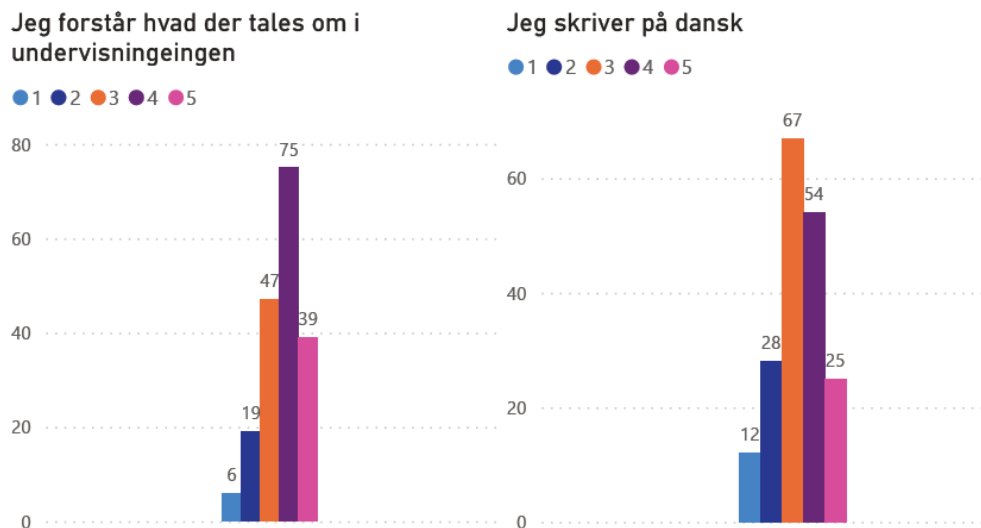

Figur 8: Den primære målgruppes besvarelse af spørgeskemaundersøgelsen, hvor 1 = brug for meget støtte, og 5 = slet ikke brug for støtte.

Resultatet af dette spørgsmål kan ses i forlængelse af resultatet af spørgsmålet om, hvilke digitale elementer de flersprogede elever fra den primære målgruppe anvender i forbindelse med undervisningen, hvor eleverne svarer, at de primært Google Translate og andre værktøjer til oplæsning (se figur 3).

3.4 Vurdering af egne dansksproglige kompetencer

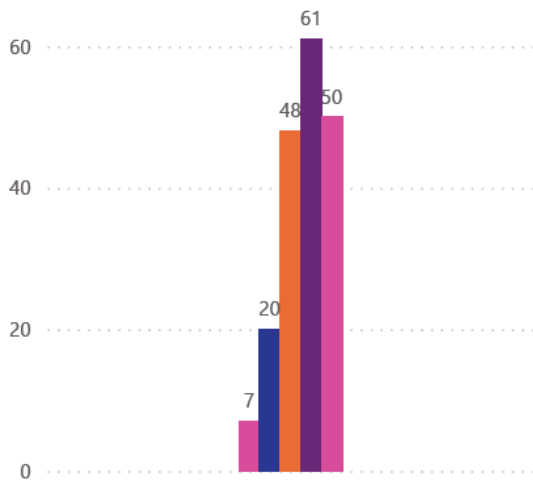
De flersprogede elever fra den primære målgruppe har i spørgeskemaundersøgelsen vurderet deres egne dansksproglige kompetencer. Hovedparten af eleverne vurderer sig selv til at ligge i mellemområdet, med en vægtning imod gode dansksproglige kompetencer:

Figur 9: Den primære målgruppes besvarelse af spørgeskemaundersøgelsen, hvor 1 = ikke særlig godt, og 5 = meget godt.

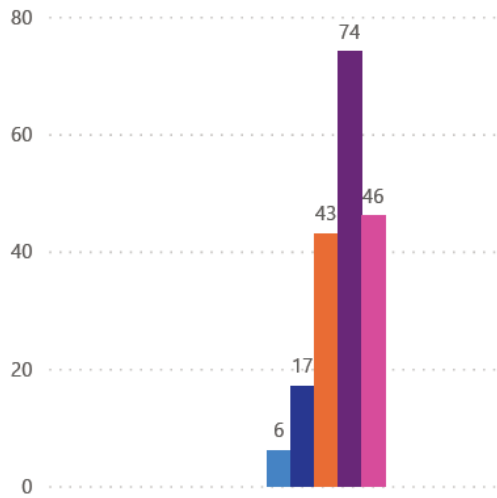
Jeg taler med andre på dansk

1 2 3 4 5

Jeg læser på dansk

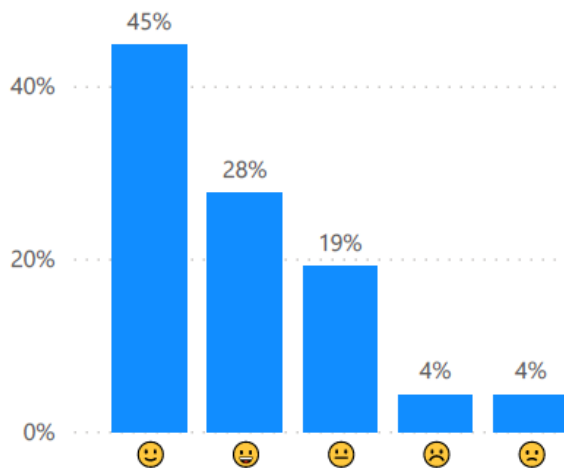
1 2 3 4 5

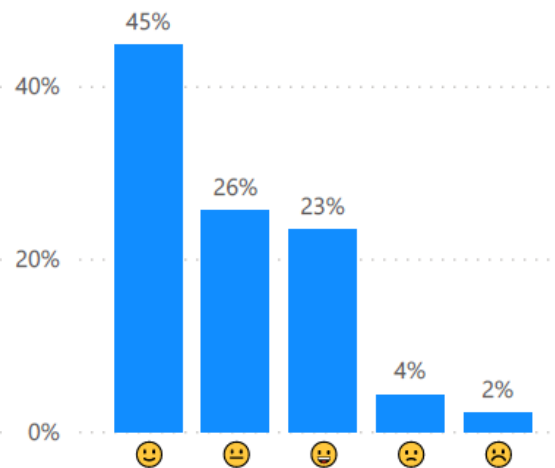
Figur 10: Den primære målgruppes besvarelse af spørgeskemaundersøgelsen, hvor 1 = ikke særlig godt, og 5 = meget godt.

De flersprogede elever fra den primære målgruppe har også fortaget en vurdering af forskellige aspekter af samtaler og brugen af fagsprog i oplæringen. I spørgeskemaundersøgelsen er eleverne blevet bedt om at vurdere, hvilke sproglige situationer de finder svære.

At have en samtale med borgerne

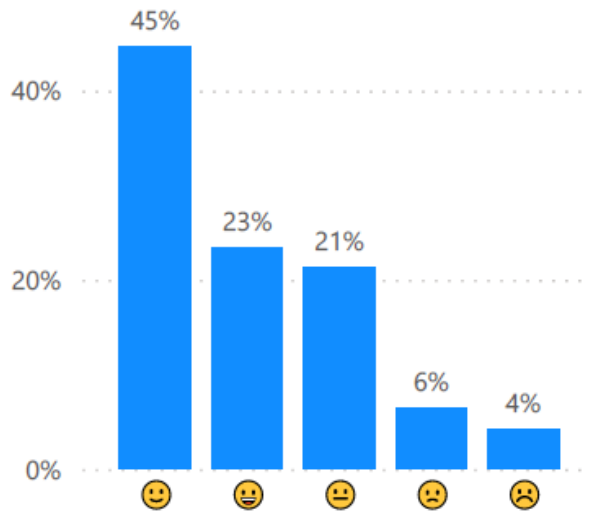

At forstå hvad andre siger

Figur 11: Den primære målgruppes besvarelse af spørgeskemaundersøgelsen. Her svarer den sureste smiley til, at eleven synes, at situationen er meget svær, mens den gladeste smiley betyder, at eleven synes, at situationen er meget nem.

At have en samtale med kollegaer

Figur 12: Den primære målgruppes besvarelse af spørgeskemaundersøgelsen. Her svarer den sureste smiley til, at eleven synes, at situationen er meget svær, mens den gladeste smiley betyder, at eleven synes, at situationen er meget nem.

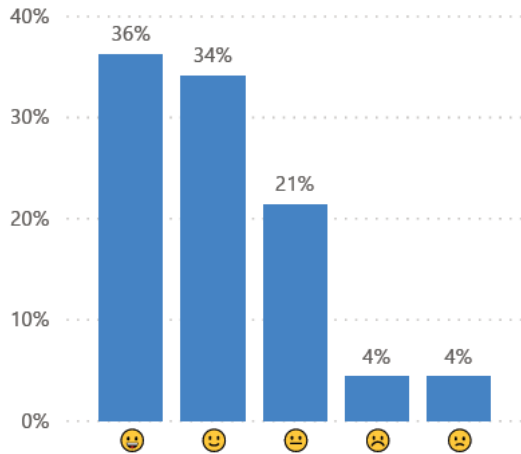
Som det fremgår af figurene ovenfor, er det kun 8% af de flersproglige elever fra den primære målgruppe, som vurderer, at det er svært eller meget svært at have en samtale med borgerne. Blot 6% vurderer, at de har svært eller meget svært ved at forstå, hvad andre siger, mens 10% vurderer, at det er svært eller meget svært at have en samtale med kollegaer. Generelt vurderer de adspurgte elever fra den primære målgruppe, at de ikke har svært ved de forskellige aspekter af samtaler, og at de ikke har svært ved at forstå, hvad andre siger. Andelen af indifferente elever udgør mellem 19% og 26% ved de tre udsagn.

Selv om blot 8% af de flersproglige elever fra den primære målgruppe i spørgeskemaundersøgelsen vurderer, at det er svært eller meget svært at have en samtale med borgerne, giver nogle af eleverne i fokusgruppeinterviewene udtryk for, at det kan være svært at samtale med ældre borgere:

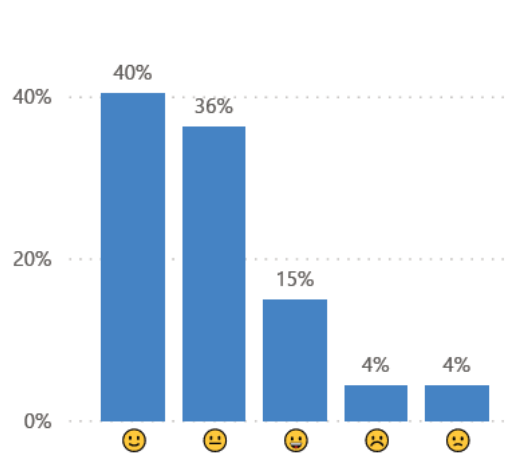
“Vi kunne godt bruge en ordbog til gammeldansk.” (SOSU-elev, maj 2023)

Eleverne i spørgeskemaundersøgelsen er også blevet bedt om at vurdere, hvor svært, de oplever, det er at anvende fagsprog i oplæringen:

At bruge og forklare fagsprog med mine egne ord

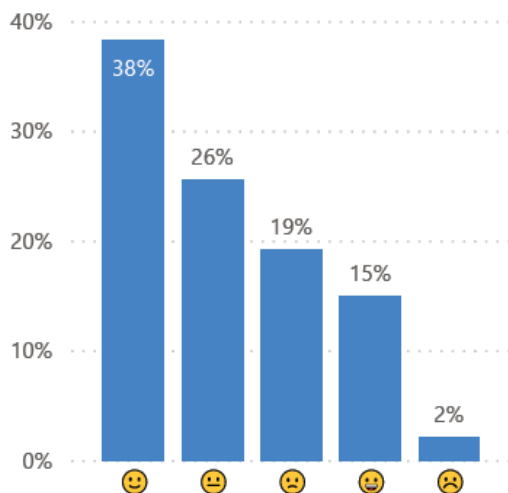

At kende de faglige ord i arbejdsopgaverne

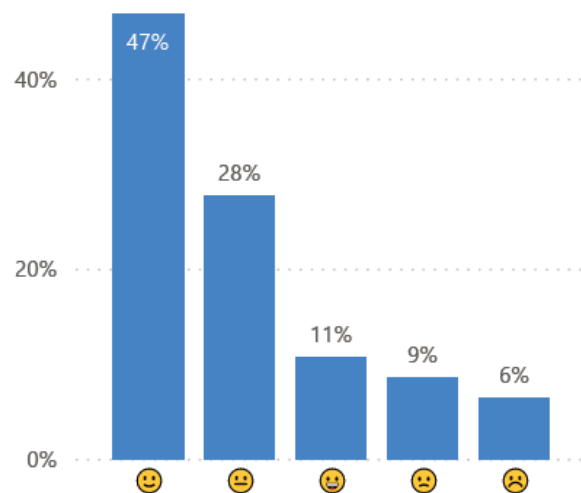

Figur 13: Den primære målgruppes besvarelse af spørgeskemaundersøgelsen. Her svarer den sureste smiley til, at eleven synes, at situationen er meget svær, mens den gladeste smiley betyder, at eleven synes, at situationen er meget nem.

At læse og forstå faglige ord og vendinger i dokumentationen

At skrive når jeg skal dokumentere

Figur 14: Den primære målgruppes besvarelse af spørgeskemaundersøgelsen. Her svarer den sureste smiley til, at eleven synes, at situationen er meget svær, mens den gladeste smiley betyder, at eleven synes, at situationen er meget nem.

Figureerne ovenfor viser, at blot 8% af de flersprogede elever fra den primære målgruppe vurderer, at det er svært eller meget svært at bruge og forklare fagsprog med egne ord. Ligeledes vurderer blot 8%, at de har svært ved eller meget svært ved at kende de faglige ord i arbejdsopgaverne.

21% af eleverne oplever, at det er svært eller meget svært at læse og forstå faglige ord og vendinger i dokumentationen, mens 15% oplever, at det svært eller meget svært at skrive, når de skal dokumentere deres praksis. Andelen af indifferente elever udgør mellem 21% og 36% ved de fire udsagn.

3.5 Udfordringer i undervisningen

De flersprogede elever fra den primære målgruppe giver udtryk for flere elementer, som de har svært ved. Det fremgår af figur 11 og 12, hvilke sproglige situationer eleverne finder svære. Til trods for, at de flersproglige elever fra den primære målgruppe i spørgeskemaundersøgelsen generelt vurderer deres dansksproglige færdigheder som værende gode, og kun 8-10% vurderer, at det er svært eller meget svært at samtale med borgere og kollegaer, eller at det er svært eller meget svært at forstå, hvad andre siger, så peger de adspurgte elever fra fokusgruppeinterviewene på adskillige udfordringer. For eksempel fremhæver en elev, at det er meget ressourcekrævende at begå sig i undervisningen:

“Jeg bruger meget energi på at forstå, og læreren taler meget hurtigt.” (SOSU-elev, maj 2023)

Især når der anvendes metaforer og billedsprog uden en forklaring:

“Billedsprog og metaforer er svære at forstå, når vi læser. Her har vi brug for forklaring af en lærer.”
(SOSU-elev, maj 2023)

Flere af de flersprogede elever fra den primære målgruppe giver også udtryk for, at udtalelsen af ord er svært – især lange ord som *rehabilitering*. Der har eleverne brug for, at ordene bliver gentaget og forklaret af underviseren.

Endeligt giver flere af de interviewede elever udtryk for, at de ikke tør at række hånden op for at spørge, når der er noget, de ikke forstår, fordi de er bange for at spille de andre elevers tid – for hvad nu, hvis det kun er dem, der ikke forstår et spørgsmål eller en opgave?

3.6 Elevernes kulturelle sammensætning

Fordele og ulemper ved classesammensætning

De flersprogede elever fra den primære målgruppe giver i fokusgruppeinterviewene udtryk for, at de har prøvet forskellige konstellationer i forhold til elevsammensætningen på et hold, og de synes, at der både er fordele og ulemper ved rent flersprogede hold. Rene flersprogede hold kan afhjælpe udfordringen i forhold til at turde række hånden op og spørge, når der er noget, de ikke forstår:

“Det kan være en fordel at være i en ren international klasse. Vi er mindre generte, når vi skal sige noget i timen, og det er en fordel.” (SOSU-elev, maj 2023)

“Vi forstår hinandens udfordringer. Vi har alle forskellig udtale, men det gør ikke noget i denne her klasse.” (SOSU-elev, maj 2023)

“Nej, der er kun flersprogede. Og det passer mig meget godt. Danskere kan arbejde meget hurtigt, og det kan være svært at være i.” (SOSU-elev, maj 2023)

Omvendt er der også elever, der udtrykker, at rene flersprogede hold ikke understøtter udviklingen af deres dansksproglige kompetencer:

“Der skal være mere kommunikation med andre danskere. Jeg har selv lært bedst dansk igennem mit arbejde, og det er fordi, jeg taler med danskere her.” (SOSU-elev, maj 2023)

Kulturel baggrund som en fordel og en ulempe

De flersprogede elever oplever deres kulturelle baggrund som værende både en fordel og en ulempe:

"Jeg kan bruge mit tyrkisk i mit arbejde ved en borger, fordi borgeren alene kunne tyrkisk. Det betød, at jeg kunne klare en opgave på 20 minutter, der normalt for mine kollegaer tog 35-40 minutter".

(SOSU-elev, maj 2023)

"Jeg oplever, at borgerne er interesserede i min etniske baggrund. Borgerne er nysgerrige på, hvem vi er, men vi møder også nogle gange fordomme, men det er heldigvis oftest ikke problematisk".

(SOSU-elev, maj 2023)

"Jeg har gået på HF, og her var over halvdelen danskere. Cirka 30% var flersprogede. Når vi skulle lave gruppearbejde, betød det, at de danske elever kun ville arbejde sammen med hinanden og ikke os udlændinge. Jeg blev flov, når de danske elever sagde til læreren, at de ikke ville arbejde sammen med mig, fordi de ikke synes, jeg var god nok til dansk." (SOSU-elev, maj 2023)

4. Analyse af det pædagogiske og didaktiske personales besvarelser

4.1 Vurdering af elevernes dansksproglige kompetencer

Det pædagogiske og didaktiske personale, der har deltaget i fokusgruppeinterviewene, er generelt af den opfattelse, at de flersprogede elever har dårlige dansksproglige kompetencer:

"Eleverne kommer med dårlige danskundskaber." (Personale på SOSU-skole, maj 2023)

De giver udtryk for, at de flersprogede elevers hverdagsdansk er så dårligt, at der ofte er for langt op til et fagsprog. Når der spørges ind til, hvad de flersprogede elever har svært ved, er svarene kort fortalt: "alt".

Det pædagogiske og didaktiske personale udtrykker, at de flersprogede elever har svært ved at forstå dansk, at tale dansk, at læse og at skrive dansk, så det er forståeligt, hvorfor de bruger meget tid i undervisningen både på forståelsen af en opgave og forståelsen af fagbegreber:

"Vi bruger god tid på et fagbegreb. Det kan nemt tage en time at komme igennem tre fagbegreber".
(Personale på SOSU-skole, maj 2023)

Det er iøjnefaldende, at der er så stort et mismatch mellem de flersproglige elevers vurdering af egne dansksproglige kompetencer og personalets vurdering af elevernes dansksproglige kompetencer.

4.2 Vurdering af elevernes behov for støtte til undervisningen

Det pædagogiske og didaktiske personales vurderer de flersproglige elevers dansksproglige kompetencer dårligere, end eleverne selv gør, og de mener, at eleverne har brug for mere støtte til undervisningen:

"Vi mangler simpelthen hjælp til de tosprogede. SPS, angst osv. kan give adgang til hjælp. Det giver det at være tosproget ikke. Vores tosprogede elever er ofte på overarbejde i forhold til de andre elever". (Personale på SOSU-skole, maj 2023)

På lige fod med de flersprogede elever oplever personalet, at nøglen til læring er sproget:

"Jeg har oplevet nogen elever, der har en tårnhøj motivation for at ville uddannelsen, men deres forståelsesramme er så langt fra målet, så de bliver nødt til at gå om".
(Personale på SOSU-skole, maj 2023)

De flersprogede elever tilbydes derfor ekstra danskundervisning, enten i skolen eller gennem den kommune, hvor de er ansat. Desuden peger personalet på, at eleverne skal bruge hinanden, fordi det har været en succes med elev-til-elev støtte:

"Jeg oplever dog også, at de er gode til at tage hånd om hinanden. Især dem, der tager ejerskab for læringen og hjælper de andre mindre dygtige elever eller de elever, der har de største forståelsesproblemer." (Personale på SOSU-skole, maj 2023)

Udover ekstra danskundervisning og elev-til-elev støtte peger personalet på støtteformer udenfor skolen:

"Måske noget med besøgsvenner, som også kunne gavne på kulturforståelsen, og som ikke handlede så meget om det faglige." (Personale på SOSU-skole, maj 2023)

Personalet oplever at eleverne også udvikles sprogligt i oplæringsperioderne

”Oplæringen gør en stor forskel for eleverne.” (Personale på SOSU-skole, maj 2023)

”Vi har altid været overraskede, når eleverne kommer tilbage fra praktikperioderne”.
(Personale på SOSU-skole, maj 2023)

I tråd med udtalelser fra de flersproglige elever fra den primære målgruppe giver personalet udtryk for, at der skal bruges en del ressourcer på at støtte de elever, som har brug for mere hjælp og støtte, da de ikke alle kommer af sig selv:

”De tosprogede kan ofte føle sig dumme eller bøvlede.” (Personale på SOSU-skole, maj 2023)

”Jeg oplever ikke, at flertallet, som egentligt har brug for hjælp, rent faktisk beder om hjælp.”
(Personale på SOSU-skole, maj 2023)

En tilgang med elev-til-elev støtte kan gøre det nemmere at undgå at spørge om hjælp overfor hele klassen, eller at sige højt, hvis der er noget, man ikke forstår. Sådanne situationer kan for eleverne, opleves som værende pinligt, eller at de er til besvær med for mange spørgsmål.

4.3 Elevernes kulturelle sammensætning

Det pædagogiske og didaktiske personale, udtrykker i fokusgruppeinterviewene, at de generelt oplever den flersprogede elevgruppe som meget forskelligartet. Eleverne kommer med vidt forskellige uddannelsesbaggrunde, hvor der i den ene ende af skalaen findes elever med nærmest ingen skoleerfaring og i den anden ende elever med længere uddannelser indenfor fx sundhedsområdet.

Elevernes kulturelle mangfoldighed betyder, at de fx har forskellige syn på en lærers rolle i klassen og lærerens autoritet. De flersproglige elevers sproglige tilhørsforhold har også en betydning i forhold til, hvor hurtigt de kan lære dansk:

”Jeg som dansklærer oplever, at eleverne fra de østeuropæiske lande har nemmere ved at lære det danske sprog. Det er, fordi de kommer fra en indoeuropæisk sprogstamme. Det gør det nemmere at lære dansk end elever fra resten af verden.” (Personale på SOSU-skole, maj 2023)

”Der er forskel på kultur. Eleverne fra de østeuropæiske lande, oplever jeg, har en meget større grammatisk forståelse end andre elever fra andre verdensdele.”
(Personale på SOSU-skole, maj 2023)

Der har også stor betydning, hvor længe de flersprogede elever har været i Danmark:

”Der er stor forskel på nydanskere og gammel-nydanskere, så eleverne med anden etnisk baggrund end dansk er ikke en homogen gruppe.” (Personale på SOSU-skole, maj 2023)

Grundet elevernes kulturelle mangfoldighed opleves håndteringen af undervisningen af flersprogede elever som en ekstra opgave for underviserne:

”Tingene tager længere tid. Jeg skal omprioritere i forhold til, hvad jeg er vant til. Jeg bliver nødt til at træne fagsproget.” (Personale på SOSU-skole, maj 2023)

”Nogen af de udfordringer, jeg har oplevet som underviser, er de store opbrud, der er i undervisningen. Jeg oplever, at jeg bliver afbrudt i min undervisning, fordi jeg skal forklare tingene

igen. Det kan betyde, at jeg kommer til at glemme elementer i min undervisning, fordi jeg skal svare på spørgsmål meget ofte.” (Personale på SOSU-skole, maj 2023)

“De har svært ved at lytte og forstå. Udfordringen for mig er, at der skal differentieres meget, for de kommer med meget forskellige udgangspunkter. Jeg hjælper dem i de fire måder, altså udtale, sætningsopbygning osv. Vi skal bevæge os op ad læringstrinene, så de til sidst kommer til fluency”.
(Personale på SOSU-skole, maj 2023)

Det pædagogiske og didaktiske personale oplever generelt, at flersproglige elever er motiverede for uddannelsen, da de ofte har helt andre grundvilkår end de etnisk danske elever:

“De tosprogede elever tager det meget oftere som en gave at få lov til at tage en uddannelse. Det betyder en stor frihed og økonomisk sikkerhed for dem. De har mere på spil end en typisk etnisk dansk elev og er meget pligttopfyldende.” (Personale på SOSU-skole, maj 2023)

Ligesom de flersprogede elever fra den primære målgruppe ser det pædagogiske og didaktiske personale både fordele og ulemper ved rent flersprogede hold. På den ene side kan undervisningen foregå i et tempo, som er tilpasset de flersprogede elever:

“Jeg kan godt lide, at man samler tosprogeelever i én klasse. For det kan gå for hurtigt for dem rent sprogligt, når de er på et blandet hold med et flertal af etniske danskere.”
(Personale på SOSU-skole, maj 2023)

“Holdet har sit eget tempo, hvor der skal være plads til at sikre forståelse, selv om det er svært.”
(Personale på SOSU-skole, maj 2023)

På den anden side kan det være problematisk i forhold til de flersprogede elevers kulturelle mangfoldighed og den dynamik, der opstår i et læringsrum:

“Det kan være et problem at skære over en kam her. Qua de store forskelle i uddannelsesbaggrunde for de tosprogede, så kan det være svært at vide.” (Personale på SOSU-skole, maj 2023)

“Ja, jeg synes, de tosprogede virkelig havde meget ud af at være på et blandet hold. Det får de etniske danskere også noget ud af.” (Personale på SOSU-skole, maj 2023)

“Et problem ved de rene tosprogsgrupper er, at det kan være problematisk for resten af holdet, hvis nogen sidder og taler et sprog, resten af holdet ikke forstår.” (Personale på SOSU-skole, maj 2023)

“Jeg har oplevet problemer ved at lave gruppebaseret undervisning. Det, tænker jeg, kommer fra den kultur, eleverne er vant til. De er som oftest mere vant til at arbejde selvstændigt.”
(Personale på SOSU-skole, maj 2023)

4.4 Tilgange til undervisningen

Som angivet i afsnit 3.1 Foretrukne undervisnings- og læringsformer giver 29% af de flersproglige elever fra den primære målgruppe udtryk for, at de lærer bedst ved at lytte til underviseren (se figur 1).

De undervisere, der har deltaget i fokusgruppeinterviewene, er generelt klar over, at de er nødt til at have en anden tilgang til undervisningen ved hold med en større andel af flersprogede elever, end de ellers er vant til. En underviser nævner for eksempel, at vedkommende forsøger at give mere **simple opgaver** til hold med en stor andel af flersprogede elever:

“Vi skal give simple opgaver, vi kan ikke give fem beskeder og mere avancerede opgavetyper, for så bruger de tosprogede alt for meget fokus på at forstå selve opgavetyper. Jeg vil for eksempel ikke give dem en opgave i Book Creator, fordi det vil forvirre mere end gavne.”

(Personale på SOSU-skole, maj 2023)

Mens en anden underviser udtaler:

“At arbejde så case-baseret, som vi normalt gør, kan især være svært for de flersprogede elever”.

(Personale på SOSU-skole, maj 2023)

Andre undervisere sørger for at printe opgaver ud, så de flersprogede elever har bedre mulighed for selv at tegne eller skrive i de opgaver, de får udleveret.

Der er flere undervisere, der sørger for at **gentage fagbegreber** og vise dem fysisk for eleverne. Det virker til at være succes med denne tilgang:

“Det kan være vigtigt at forklare det samme ord på flere forskellige måder med de tosprogede elever.” (Personale på SOSU-skole, maj 2023)

“At man skærer ordene, de skal bruge, ud i pap og gør det tæt på de praksissituationer, vi befinder os i. For eksempel i en simulationssammenhæng og så skrive op på en tavle, de ord vi bruger”.

(Personale på SOSU-skole, maj 2023)

En anden tilgang kan også være, at man som underviser er meget vedholdende, når det kommer til at sætte sig ind i, om eleverne har forstået det spørgsmål eller emne, de arbejder med:

“Jeg har ofte oplevet, at når jeg spørger, om de har forstået noget, så svarer de flersprogede elever blot med et “ja”, selvom de ikke i virkeligheden har forstået emnet. Jeg kan fornemme, at de ikke har styr på det, så jeg har erfaret, at jeg bliver nødt til at spørge mere ind til emnet”.

(Personale på SOSU-skole, maj 2023)

Et hold undervisere har også forsøgt sig med **niveauopdeling** i dansk, men resultatet blev noget andet, end det var tiltænkt:

“Vi tog sprogscreeningstesten på et hold for at finde ud, hvor de lå, så vi kunne opdele to hold i niveauer. Den ene dansklærer tog holdet, der scorede over 40% rigtige i testen, og jeg tog holdet, der scorede under. Det var nogle virkelig fine timer, men det blev i langt højere grad dansksprogstimer i stedet for danskfaglige.” (Personale på SOSU-skole, maj 2023)

Nogle undervisere giver udtryk for fordelene ved at have en **medunderviser**, som er sprogunderviser med erfaring med flersprogede elever, med ind i undervisningen, fordi det samtidig giver en øget opmærksomhed i forhold til ens egen rolle som underviser i læringssituationen:

“Når vi har en anden tosproglærer på, så bliver vi enormt skarpe på vores eget sprog.”

(Personale på SOSU-skole, maj 2023)

“Jeg har haft en tosproglærer, en slags co-teacher, som har hjulpet mig med at forstå, hvordan jeg som underviser faktisk kan begrænse de flersprogede elevers læring.”

(Personale på SOSU-skole, maj 2023)

Der er flere undervisere i de uddannelsesspecifikke fag, der nævner, at de har en følelse af at mangle redskaber til at arbejde med de flersprogede elevers manglende sprogforståelse:

“Jeg kan godt føle mig lidt utilstrækkelig som underviser, fordi jeg ikke har de værktøjer til at arbejde med de flersprogede. Jeg bruger meget i min undervisning, at jeg læser elevens kropssprog, men det er svært med de forskellige kulturers forskellige kropssprog.” (Personale på SOSU-skole, maj 2023)

Endeligt peger en underviser på, at de flersprogede elever typisk rykker sig meget fagligt i slutningen af uddannelsen:

“Det er vigtigt, at eleverne først kan bestå på et avanceret niveau til sidst i uddannelsen. Det virker til, at det kommer i den sidste oplæring og i den sidste skoleperiode. Her sker der et stort spring, og det virker til, at vores lærere er gode til at lave en progression i løbet af uddannelsen, som giver mening. Vi oplever ofte, at elever, der har sakket bagud, faktisk klarer sig godt i det sidste år af deres uddannelse.” (Personale på SOSU-skole, maj 2023)

4.5 Samarbejde omkring de flersprogede elever

Der er et potentiale i at styrke samarbejdet omkring de flersprogede elever **internt på skolerne**:

“Vi er ikke så gode til at sparre på tværs omkring denne elevgruppe”.
(Personale på SOSU-skole, maj 2023)

Det fremgår af ét af fokusgruppeinterviewene, at der er meget dialog om elevgruppen i de forskellige underviserteams, og at en del undervisningsmateriale bliver gjort mere forståeligt for de flersprogede elever. Overgangen mellem grundforløb og hovedforløb kan dog være for brat, fx hvis eleverne har gået på et rent flersprogshold på grundforløbet inden overgangen til et hovedforløb, hvor tempoet er hurtigere, og der er flere etniske danskere. Dette kommer til udtryk ved, at de flersprogede elever får ekstra travlt med både det faglige og det dansksproglige på samme tid:

“Eleverne oplever, at de bliver hjælpeløse og forladte på hovedforløbet, fordi de ikke længere er i et beskyttet tosprogsmiljø, som var til stede, da de gik på GF2.” (Personale på SOSU-skole, maj 2023)

Overgangen mellem grundforløb og hovedforløb er forsøgt løst nogle steder ved at lave et forsøg med den gode overgang, hvor hovedforløbsundervisere deltager på GF2 til sidst i forløbet og GF2-undervisere i opstarten på hovedforløbet. Dette er ikke udbredt på alle skoler, men nævnes som en god idé.

Ligeledes er der også udviklingspotentiale i det **eksterne samarbejde** med oplæringen, idet det interviewede pædagogiske og didaktiske personale giver udtryk for, at der ikke er noget fast og struktureret samarbejde mellem skole og oplæring. Der refereres dog til forsøgsordninger og projekter, hvor der har været fokus på forskellige typer af følgeordninger og besøg i oplæringen m.m.:

“Jeg har prøvet det, og det fungerede godt. Jeg havde seks elever, der var fordelt på to forskellige plejecentre, og så mødtes de sammen tre og tre og delte erfaringer”.
(Personale på SOSU-skole, maj 2023)

“Det fungerer rigtig godt, at vi er med ude og besøge eleverne i deres praktik”.
(Personale på SOSU-skole, maj 2023)

En underviser nævner også, at der fra oplæringen er efterspørgsel efter et kompetenceløft i forhold til arbejdet med de flersprogede:

"I oplæringen efterspørger de ofte, at vi som skole skal tilbyde oplæringsvejlederkurser i håndteringen af de flersprogede elever. Det kunne være samarbejde med de co-teachers med speciale i de flersprogede elever, vi allerede bruger". (Personale på SOSU-skole, maj 2023)

4.6 Indsatsområder

Det pædagogiske og didaktiske personale kommer i interviewene ind på forskellige indsatsområder i forhold til at kunne understøtte de flersprogede elevers dansksproglige kompetencer og læring.

Der er blandt de interviewede generel enighed om, at de flersprogede elever bør have bedre dansksproglige kompetencer, før de starter på SOSU-skolerne – dels i forhold til undervisningen på skolen og dels i forhold til oplæringen i praksis:

"Der mangler noget mellem GF+⁶ og GF2. Der kunne være noget praktik, hvor de fik talt noget mere dansk. Eleverne skal simpelthen være bedre til dansk, når de starter på GF2. For det kan i yderste konsekvens være fatalt, hvis de ikke får givet en observation på en borger videre, hvis de manglede de sproglige kompetencer." (Personale på SOSU-skole, maj 2023)

En underviser nævner, at de godt kunne tænke sig en helt separat uddannelse for de flersprogede, hvis de, vel og mærke som et tænkt eksempel, havde alle de ressourcer til rådighed, de kunne ønske sig:

"Jeg ville lave en uddannelse til de tosprogede, hvor eleverne kunne starte på et niveau, hvor vi havde mulighed for at gribe dem rent sprogligt, og så uddanne dem på vej til hjælperen først". (Personale på SOSU-skole, maj 2023)

"Jeg ville også lave en ny uddannelse. Her skal være meget mere praktik og videoforklaringer." (Personale på SOSU-skole, maj 2023)

Det fremhæves også, at ophold i praksis i høj grad understøtter elevernes dansksproglige kompetencer:

"Det kunne også være nogle flere praktikperioder. Det kan være, inden man kommer ind på grundforløbet, hvor man er mere i praktik". (Personale på SOSU-skole, maj 2023)

"Vi vil gerne have, at de er mere ude i oplæringen. Jeg kan huske et tidligere forløb, hvor de var ude i tre ugers oplæring, og det kunne de i langt højere grad relatere til i løbet af uddannelsen. Jeg foreslår, at der er mere frem og tilbage, så eleven for eksempel er afsted en dag om ugen." (Personale på SOSU-skole, maj 2023)

Personalet oplever en stor villighed fra kommunerne i forhold at støtte de flersprogede elever, det er dog forskelligt, i hvilken grad det er muligt i de enkelte kommuner. Det interviewede personale giver et eksempel på, hvordan oplæringen kan understøtte de flersprogede elever:

"Eleverne skal bruge en mentor ude i oplæring. En der kan hjælpe dem med at lære begreber og vejlede. Det skal være en meget fast makker, en som også interesseret sig for, at eleven også er i gang med at lære et sprog". (Personale på SOSU-skole, maj 2023)

På GF2 og hovedforløbene ser underviserne gerne støttelærerordninger:

⁶ GF+ er et 10-ugers forløb, som har til formål at gøre eleverne parate til at vælge og gennemføre en erhvervsuddannelse, bestående af GF2 og hovedforløbet.

"Vi mangler ressourcer i form af specialiserede co-teachers, der har styr på de tosprogede."
(Personale på SOSU-skole, maj 2023)

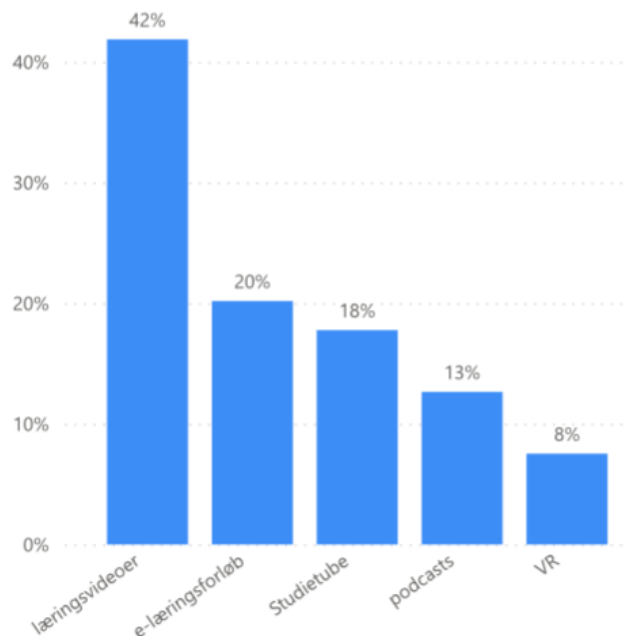
Efter endt uddannelse har eleverne stadig brug for sproglig støtte:

"Jeg har en stor berøringsflade med praksis. Ude i praksis hører jeg, at de oplever, at de flersprogede elever stadigvæk mangler sprogkompetencer, når de består på uddannelsen".
(Personale på SOSU-skole, maj 2023)

4.7 Digital støtte til eleverne

Der findes allerede flere muligheder for digital støtte til eleverne, heraf fremhæver de flersprogede elever fra den primære målgruppe selv Google Translate og AppWriter (se figur 3). Eleverne efterspørger dog andre typer af digital støtte:

Hvilke af følgende digitale elementer vil du gerne have mere af i undervisningen, for at styrke dit fagsprog?

Figur 15: Den primære målgruppes besvarelse af spørgeskemaundersøgelsen.

Som det fremgår af figuren ovenfor, giver 42% af de flersprogede elever fra den primære målgruppe udtryk for, at læringsvideoer kan styrke deres fagsprog. Det resultat fra spørgeskemaundersøgelsen understøttes af udsagn fra fokusgruppeinterviewene, hvor eleverne selv nævner videoer, hvor materiale bliver vist og forklaret i en praksisnær sammenhæng, samtidig med at videoen er tekstet. Denne efterspørgsel understøttes af det pædagogiske og didaktiske personale:

"Der skal laves noget videomateriale. De vigtigste begreber skal filmes og forklares."
(Personale på SOSU-skole, maj 2023)

"Jeg tænker, vi har brug for flere videoer. Det er godt til dem, der er visuelle, de kan se det i eget tempo, stoppe og spole." (Personale på SOSU-skole, maj 2023)

Dertil skal der arbejdes med et før-fagsprog eller før-faglige ord. Dette skal være for at styre kommunikationen med borgere og kollegaer.

"En form for ordbog, hvor ord som døgn og rolle, som egentlig er før-faglige ord, vil kunne bruges."
(Personale på SOSU-skole, maj 2023)

5. Analyse af oplæringsvejledernes besvarelser

5.1 Støtte til elever under uddannelsen

Oplæringsvejlederne giver udtryk for, at de følger de flersprogede elever en smule mere end de øvrige elever, da de bl.a. oplever, at der er en større usikkerhed omkring forståelsen af, hvad man skal arbejde med som elev:

"Jeg beder eleverne om at forklare spørgsmålet, når vi fx gennemgår en opgave. Jeg følger de flersprogede elever mere tæt end andre, da jeg gerne vil sørge for, at de forstår opgaven."
(Oplæringsvejleder, juni 2023)

"Jeg spørger eleven ind til, om de forstår spørgsmålet. Jeg har fx oplevet, at en elev ikke forstod, hvad personlig pleje betød. Eleven troede, det handlede om deres egen personlige pleje, og ikke borgerens." (Oplæringsvejleder, juni 2023)

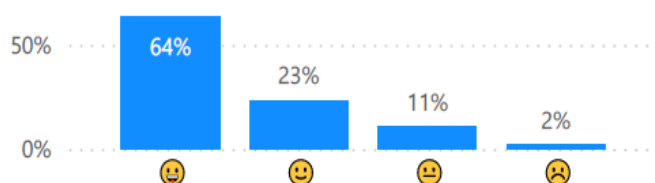
"Jeg oplever, at de flersprogede ofte svarer ja, når jeg spørger dem, om de har forstået, uden at det virker til, at de har forstået opgaven." (Oplæringsvejleder, juni 2023)

For oplæringsvejlederne er det særlig vigtigt at sikre, at der er en forståelse for fagsproget, og hvad der menes med en opgave, når man er ude i praksis, og de oplever, at er tidskrævende at sikre en forståelse for den konkrete kontekst, eleverne befinder sig i:

"Jeg kunne dog godt bruge en halv time eller time ekstra pr. flersproget elev, da det tager ekstra tid at gennemgå fagord og oversætte." (Oplæringsvejleder, juni 2023)

De flersprogede elever fra den primære målgruppe deler oplæringsvejledernes oplevelse, idet 64% af eleverne i spørgeskemaundersøgelsen giver udtryk for, at de er meget enige i, at oplæringsvejlederne støtter dem, når de har brug for hjælp:

Min vejleder støtter mig, når jeg har brug for hjælp

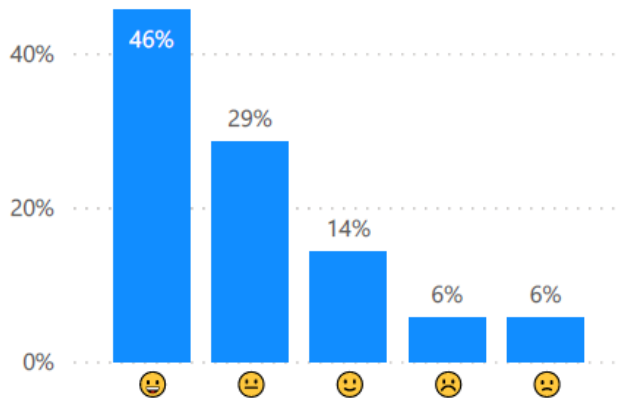

Figur 16: Den primære målgruppes besvarelse af spørgeskemaundersøgelsen. Her svarer den sureste smiley til, at eleven er meget uenig i, at oplæringsvejlederen støtter dem, når de har brug for hjælp, mens den gladeste smiley betyder, at eleven er meget enig i, at oplæringsvejlederen støtter dem, når de har brug for hjælp.

Der er som nævnt i afsnit 2. Metode kun 48 elever fra den primære målgruppe, som har deltaget i den del af spørgeskemaundersøgelsen, der vedrører erfaringer fra oplæringen, hvorfor ovenstående resultat hviler på et spinkelt datagrundlag.

Til sammenligning svarer 46% af den sekundære målgruppe, altså de etnisk danske elever og de flersproglige elever, som har boet i Danmark i hele deres liv eller næsten hele deres liv, at de er meget enige i, at oplæringsvejlederne støtter dem, når de har brug for hjælp:

Min vejleder støtter mig, når jeg har brug for hjælp

Figur 17: Den sekundære målgruppes besvarelse af spørgeskemaundersøgelsen. Her svarer den sureste smiley til, at eleven er meget uenig i, at oplæringsvejlederen støtter dem, når de har brug for hjælp, mens den gladeste smiley betyder, at eleven er meget enig i, at oplæringsvejlederen støtter dem, når de har brug for hjælp.

Ligesom det er tilfældet med det pædagogiske og didaktiske personale, så efterspørger oplæringsvejlederne mere tid til at understøtte de flersproglige elever under uddannelsen, da de oplever, at meget af tiden går med at sikre forståelse for opgaven – tiden, som går fra det faglige fokus, som eleven også skal nå. Oplæringsvejlederne giver dog udtryk for, at der er mere tid og ro til at komme omkring oplæringsmålene på social- og sundhedshjælperuddannelsen (SSH) sammenlignet med social- og sundhedsassistentuddannelsen (SSA):

”Hjælperen har 16 mål, som de skal nå under hele deres uddannelse, og det giver ro på i forhold til assistentuddannelsen”. (Oplæringsvejleder, juni 2023)

Endeligt ser oplæringsvejlederne en fordel i at etablere en mentorordning som støtte til eleverne under uddannelsen:

”Jeg oplever, at de flersprogede elever har brug for en mentor, der kan hjælpe med skoleopgaver.” (Oplæringsvejleder, juni 2023)

5.2 Elevernes kulturelle baggrund

De flersprogede elevers kulturelle baggrund er en ressource, som oplæringsvirksomhederne kan trække på i mødet med borgere af anden etnisk herkomst end dansk:

”Vi møder ofte borgere, der ikke kan dansk. Vi tvinger ikke vores elever til at være tolk for de borgere, de kan forstå, men vi oplever ofte, at eleverne gerne vil. Os andre, der ikke kan borgerens sprog, kan så for eksempel ringe op til en elev, vi ved, der kan sproget. Det plejer at fungere godt.” (Oplæringsvejleder, juni 2023)

”...har også haft en elev, der bedre kunne kommunikere til en borgers familie. Vi oplever, at det tager lang tid at booke en tolk, og det kan skabe problemer. Her var det rart at have en elev, der kunne sproget. Eleven har altid muligheden for selv at vælge, om de vil være tolk eller ej”. (Oplæringsvejleder, juni 2023)

På den måde kan de flersprogede elever være med til at være bygge bro mellem deres kollegaer og borgere, som ikke taler dansk.

De flersprogede elever fra den primære målgruppe giver udtryk for, at deres kulturelle baggrund kan være en hæmsko i forhold til samarbejdet med deres kollegaer i oplæringen:

“Det er faktisk mest kollegaerne, der har problemer med at forstå, hvad jeg siger. Borgerne, hvis de gerne vil forstå, hvad du mener, så skal de nok forstå det. Det er kollegaerne, der kan have en dårlig indstilling i forhold til, at jeg kommer med et dårligt dansk, og at de ikke har lyst til at bruge tid med mig, som kan være det store problem.” (SOSU-elev, maj 2023)

Derfor fremhæver eleverne, at kollegaerne skal hjælpe dem fremfor at problematisere deres kulturelle baggrund, og hvordan kollegaerne kan hjælpe dem:

“Det er meget vigtigt, at de erfarne kollegaer skal hjælpe os med at forstå.” (SOSU-elev, maj 2023)

“Det kan være godt med en bog, hvor vi kan pege på billeder af forskellige aktiviteter eller tegn, det vil hjælpe på kommunikationen.” (SOSU-elev, maj 2023)

6. Perspektivering

Resultatet af spørgeskemaundersøgelsen blandt de flersprogede elever fra den primære målgruppe samt interviewene med de flersprogede elever fra den primære målgruppe, det pædagogiske og didaktiske personale samt oplæringsvejlederne giver en pejling på, hvad projektet med fordel kan fokusere på i forhold til projektets hovedaktiviteter, som er beskrevet i afsnit 6.1 til 6.4 nedenfor.

6.1 Kompetenceløft for pædagogisk og didaktisk personale

Det pædagogiske og didaktiske personale peger på, at de mangler redskaber til at undervise flersprogede elever med dansksproglige udfordringer, hvorfor det er essentielt, at kursusdeltagerne på kompetenceløftet får viden om og værktøjer til at arbejde med dansk som andetsprog (DSA). Mange undervisere har ikke selv DSA-kompetencer og arbejder meget erfaringsbaseret.

Jf. forundersøgelsen er det ideelle undervisningsforløb mere orienteret imod at være praksisnært, hvor man fx i samarbejde med en medunderviser har mulighed for at pakke sproget ud og anvende det i en relevant sammenhæng. Hvis man som elev så samtidig med det har mulighed for at vende tilbage til ordene fx beskrevet på en tavle i løbet af undervisningen, så kan nye ord i højere grad kobles på oplevelser og handlinger i undervisningen.

Der er blandt det pædagogiske og didaktiske personale generelt en oplevelse af, at de flersprogede elever er en meget heterogen elevgruppe qua deres forskellige kulturelle og uddannelsesmæssige baggrunde. Samtidig giver det pædagogiske og didaktiske personale udtryk for, at de bruger meget tid på at skabe en forståelse af ord og mening for de flersprogede elever, og derfor mangler hjælp til håndteringen af de flersprogede elever i undervisningen. Disse to pointer understreger, at co-teaching som undervisningsmetode kunne være relevant, dels for at skabe en inkluderende pædagogisk praksis, der imødekommer elevernes forskellige forudsætninger og behov, og dels for at tilføre flere ressourcer i undervisningen ved behov.

Derudover fremhæver det pædagogiske og didaktiske personale, at flersprogede elever med dansksproglige udfordringer mestrer hverdagssproget i så ringe et omfang, at det er en barriere for at tilegne sig et fagsprog. Dette synspunkt understøtter behovet for, at alle faglærere – ikke kun dansklærerne – arbejder med sproglig udvikling i deres fag, som pædagogisk konsulent Birgitte Bækgaard hos Børne- og Undervisningsministeriet advokerede for på projektets opstartworkshop i juni 2023.

Set fra elevernes synsvinkel er det alfa og omega at kunne mestre det danske sprog:

“Nøglen til samfundet er sproget, og du får aldrig adgang til den nøgle, hvis du ikke er sammen med nogen, der taler det sprog.” (SOSU-elev, maj 2023)

For at imødekomme ovenstående problematikker kan viden om DSA og co-teaching fra kompetenceløftet med fordel anvendes i kombination med værktøjerne fra “Broen til fagsproget” af Katja Vilien og Helene Thise, som kursusdeltagerne er blevet præsenteret for på opstartworkshoppen i juni 2023.

6.2 Digitale elementer til styrkelse af fagsproget

De flersprogede elever fra den primære målgruppe er blevet spurgt ind til, hvilken form for undervisning der særligt styrker deres sprog. I spørgeskemaundersøgelsen svarer 34% af eleverne, at de foretrækker, at underviseren formidler kernestoffet. Samtidig understreger de flersprogede

elever fra den primære målgruppe i interviewene, at praksisnærhed i undervisningen er vigtigt, så de kan se fagbegreberne folde sig ud i den rette kontekst fx at redde seng. I forlængelse af formidlingen af kernestoffet og udfoldelsen af fagbegreber efterspørger eleverne, at vigtige ord og begreber bliver skrevet ned, så de kan følge med i og læse op på de ord, de skal kunne mestre. En mulighed for at imødekomme dette, kunne være udvikling af et digitalt element til vigtige ord og begreber, som eleverne kan anvende både i skolen og i oplæringen.

Flere af de adspurgte flersprogede elever fra den primære målgruppe i interviewene giver udtryk for, at de bruger meget tid på at forberede sig, da meget undervisningsmateriale består af tekster. Som alternativ til tekster efterspørger eleverne derfor videoer af praksisnære situationer med undertekster. Denne pointe taler for udvikling af læringsvideoer fx med *flipped learning* for øje, hvor ord og begreber sættes i en fag-faglig kontekst. Det vil stadig være vigtigt, at der tales langsomt og tydelig i disse læringsvideoer, ligesom svære og vigtige ord og begreber skal forklares.

De flersprogede elever fra den primære målgruppe er ofte på overarbejde, fordi de skal forstå, hvad der bliver sagt, samtidig med at de skal tilegne sig nye ord og begreber. De udtrykker derfor at have behov for aktive pauser fx walk and talk øvelser over middag. I interviewene nævner eleverne spillet "Vigtige ord" og sange som måder at lære hverdags sproget og fagsproget på. I udviklingen af digitale elementer kan der derfor være fordele ved at indtænke gamification, hvor læring gøres til en leg for eleverne.

Samlet set peges der på et behov for at udvikle digitale elementer i form af læringsvideoer, hvor ord og begreber bliver foldet ud i en praksisnær kontekst, samt udvikling af digitale elementer med elementer af gamification.

6.3 Sprogmentorordning

Der er blandt det pædagogiske og didaktiske personale generelt en opfattelse af, at de flersprogede elever har dårlige dansk kundskaber, og at der mangler hjælp til de flersprogede elever i undervisningen. Samtidig giver eleverne udtryk for, at de er glade for at arbejde i grupper på skolen, idet de i gruppearbejde kan træne deres hverdagsprog. Begge pointer understøtter udvikling og afprøvning af andre relationer fx en form for sprogmentorordning, hvor eleverne mødes for at arbejde med hinanden og give hinanden sparring i forhold til de sproglige og kulturelle udfordringer, de oplever i løbet af deres uddannelse, både i undervisningen og i oplæringen. Etablering af en sådan en-til-en relation kan give den fornødne tryghed til at spørge om de ting, som de flersprogede elever fra den primære målgruppe ikke forstår, men ikke tør spørge om på klassen af frygt for at spilde de andre elevers tid.

Sprogmentorordningen vil også kunne understøtte de elever, der giver udtryk for:

- At underviseren taler hurtigt.
- At det er svært at række hånden op og spørge om noget, man ikke forstår.
- At udtalelsen af ord er svær.
- At det er en udfordring, når der i samtalen anvendes metaforer og billedsprog.

Disse udfordringer vil der kunne følges op på gennem fx en sprogmentorordning, hvor eleverne kan genbesøge det, de har svært ved, sammen med en person, som har denne særlige funktion.

Interviewene med de flersprogede elever fra den primære målgruppe lægger op til, at sprogmentorordningen skal fungere i hele elevernes uddannelse, så der her kan bygges bro mellem

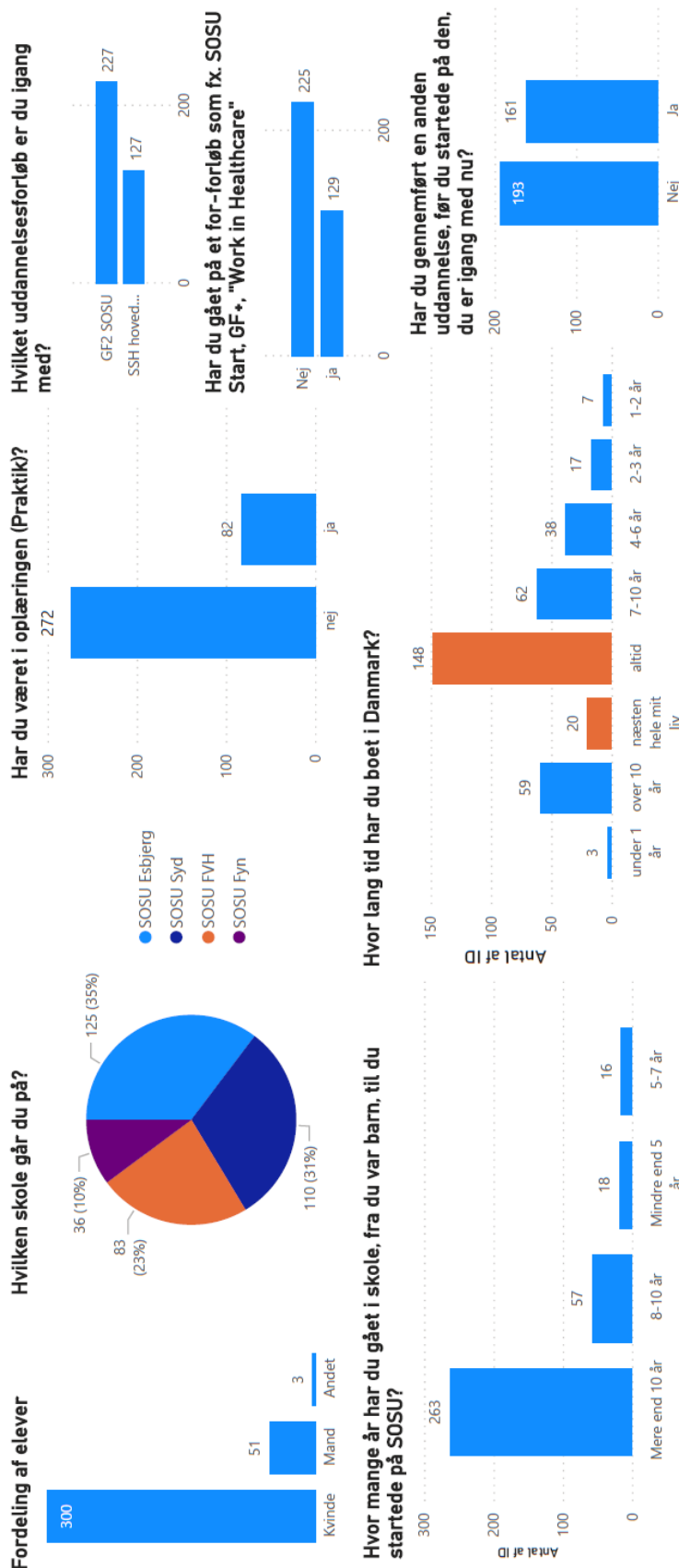
grundforløbet og hovedforløbet for at undgå “hovedforløbschok” samt mellem skole- og oplæringsperioderne.

6.4 Styrkelse af sammenhæng mellem skole og oplæring

Det er i oplæringen og i for-forløbene, at eleverne rykker sig meget rent sprogligt. Dette er et væsentligt element at tænke med, når der arbejdes på en styrket sammenhæng mellem skole og oplæring. I forundersøgelsen henleder det pædagogiske og didaktiske personale opmærksomheden på et uudnyttet potentiale i samarbejdet mellem skole og oplæring.

Dette understøtter idéen om at udvikle og afprøve en metode, i et samarbejde mellem elever, undervisere med DSA-kompetencer og oplæringsvejledere, som skal give en fælles indsigt og et fælles sprog for, hvad der er på spil, når eleven, skolen og/eller oplæringsvirksomheden oplever dansksproglige udfordringer. Ligeledes kan både skole og oplæringsvirksomheder herigennem få indblik i, hvordan de kan anvende elevernes etniske og kulturelle baggrunde som en ressource ind i undervisningen og oplæringen.

Bilag: Fordeling af besvarelser i spørgeskemaundersøgelsen

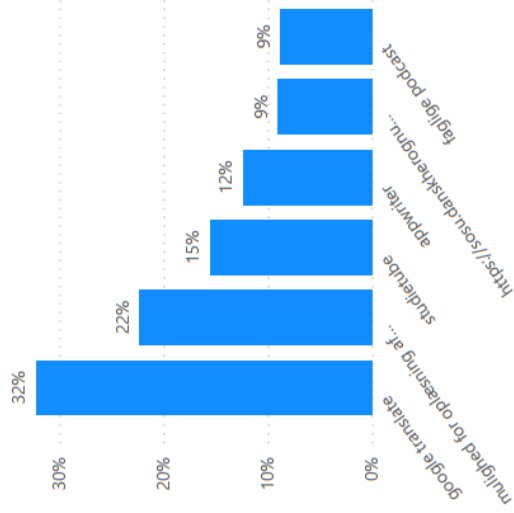

Introduktion

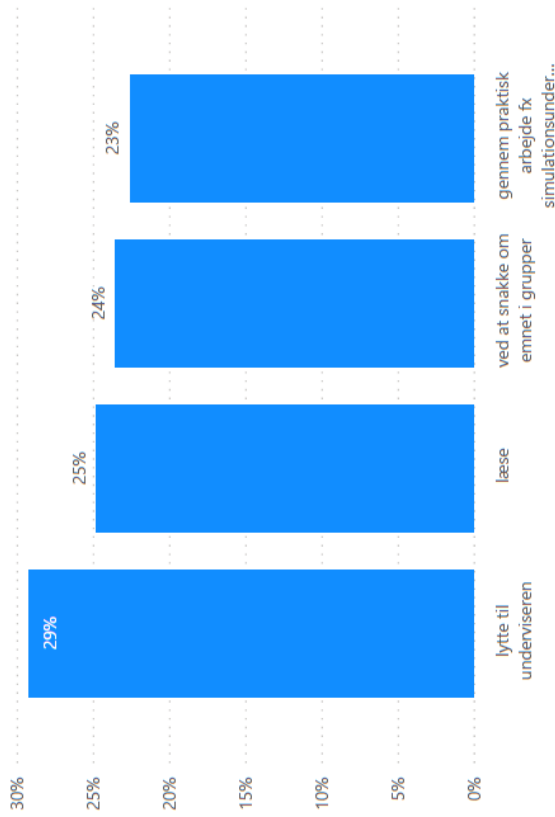
I rapporten er der overordnet 2 elevgrupper. Elever som har boet i Danmark i hele deres liv eller næsten hele deres liv, betragtes som den sekundære målgruppe. Øvrige elever betragtes som den primære målgruppe.

Besvarelserne på denne side er fra den primære målgruppe i projektet.

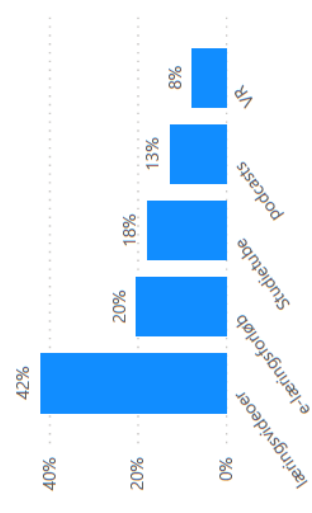
Hvad anvender du af digitale elementer i forbindelse med undervisningen?

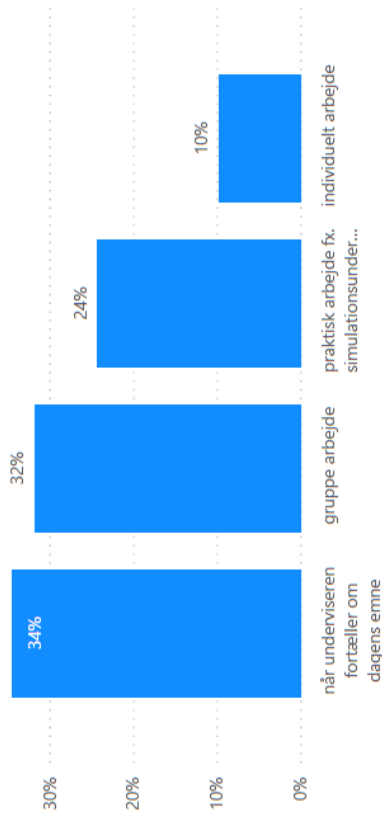
Hvordan lærer du bedst?

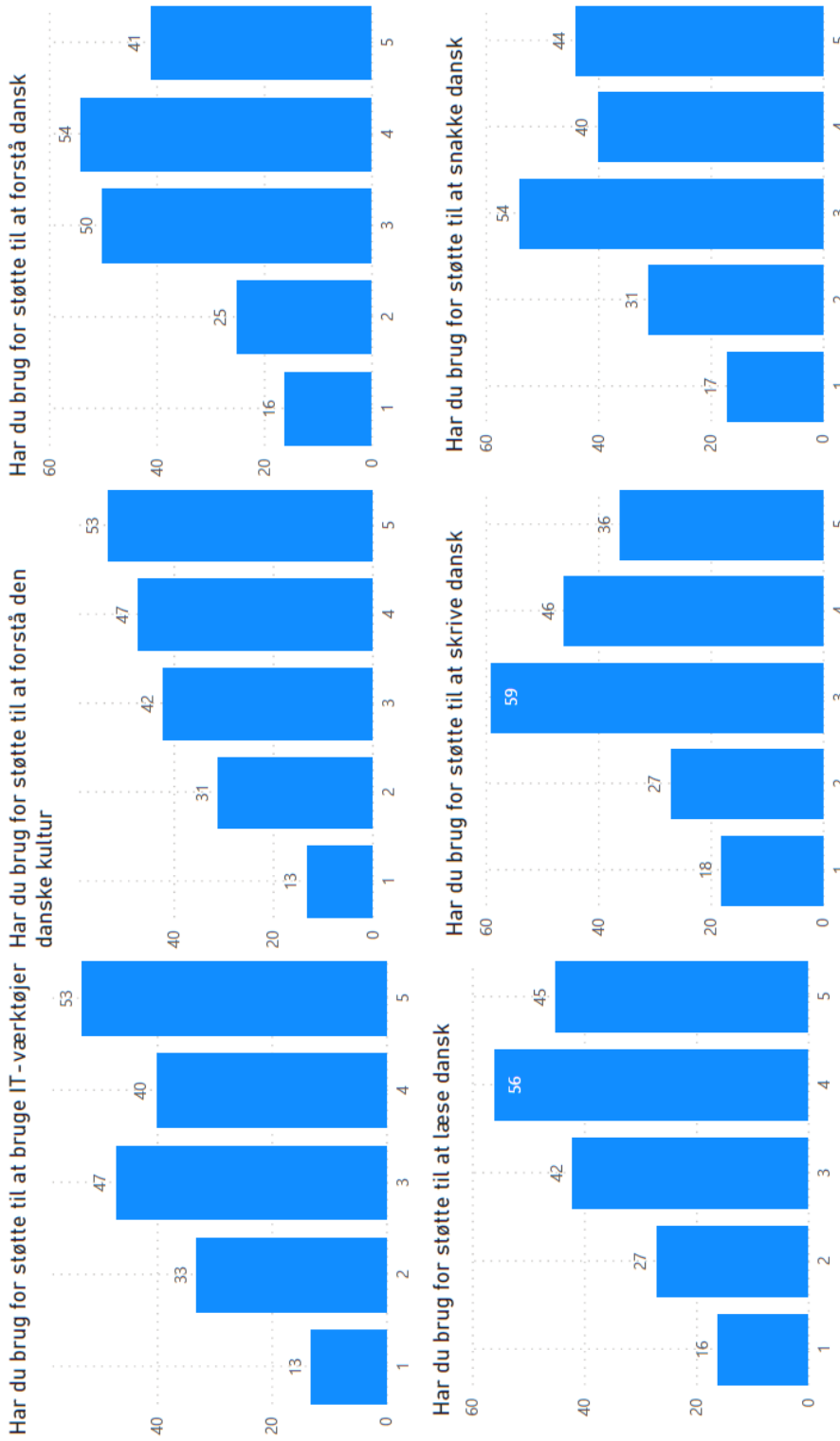
Hvilke af følgende digitale elementer vil du gerne have mere af i undervisningen, for at styrke dit fagsprog?

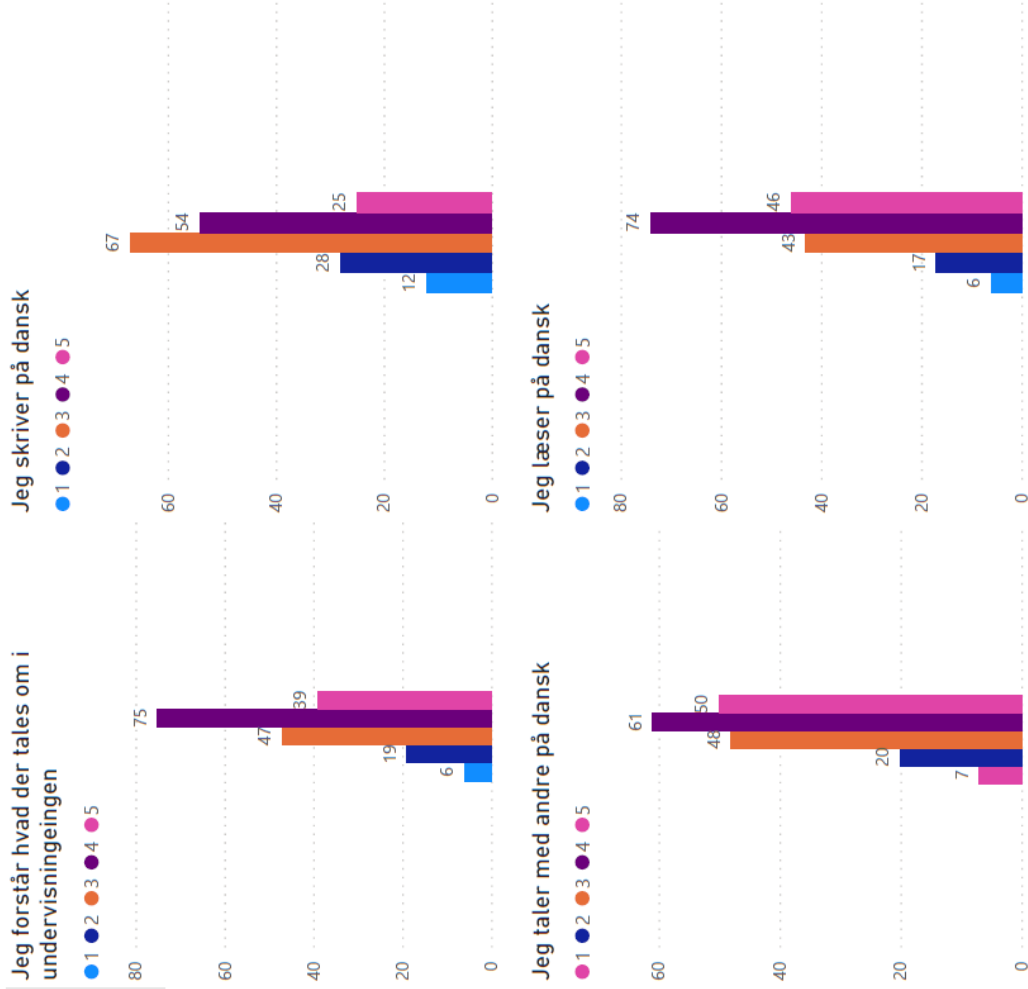
Hvilken type undervisning foretrækker du?

Besvarelserne på denne side er fra den primære målgruppe i projektet. Eleverne er blevet bedt om at vurdere forskellige situationer på en skala fra 1 til 5, hvor 1 = brug for meget støtte og 5 = slet ikke brug for støtte

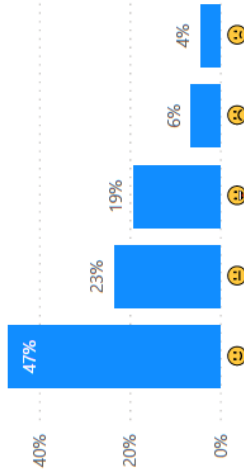
Besvarelserne på denne side er fra den primære målgruppe i projektet.
Eleverne er blevet bedt om at vurdere deres dansksproglige færdigheder på en skala fra 1 til 5, hvor 1 = ikke særlig godt og 5 = meget godt.

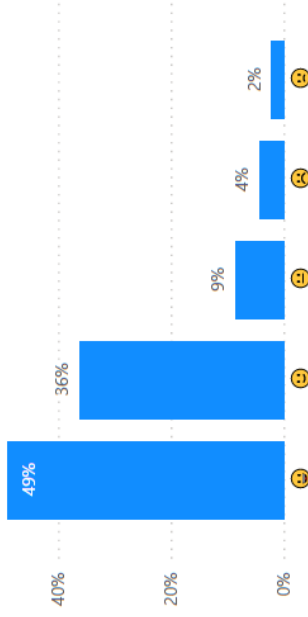
Besvarelserne på denne side er fra den primære målgruppen.

Eleverne er blevet bedt om at vurdere de forskellige situationer. Den sureste smiley betyder, at eleven er meget uenig i udsagnet, og den gladeste smiley betyder, at eleven er meget enig i udsagnet.

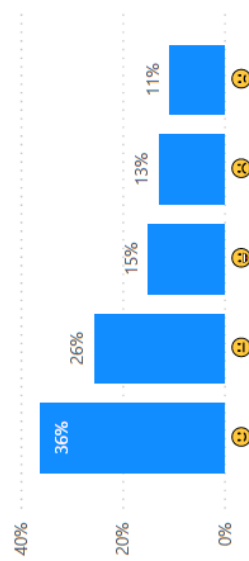
Mit oplæringssted sørger for, at jeg er sammen med en kollega, når jeg løser arbejdsopgaver

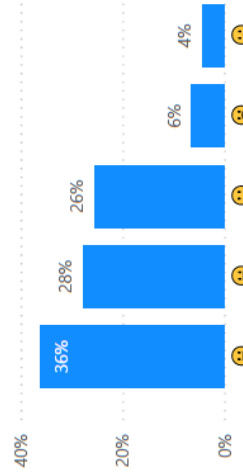
Mit oplæringssted giver mig studietid

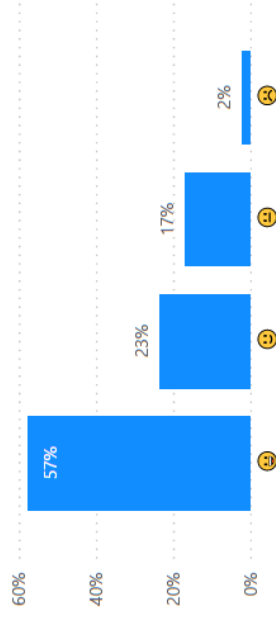
Min leder er interesseret i, hvilke sprog jeg kan, og vil gerne bruge mine sprog som en ressource

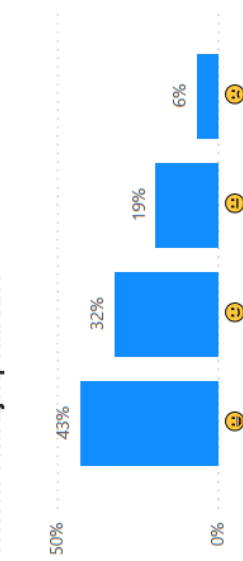
Mit oplæringssted bruger AppWriter eller andet sprogstøtte app

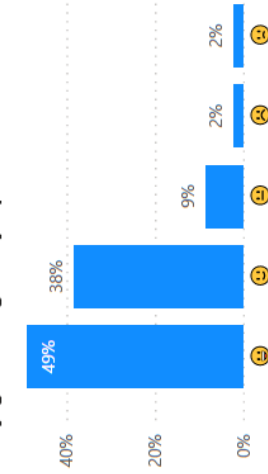
Min vejleder taler tydeligt og forståeligt med mig

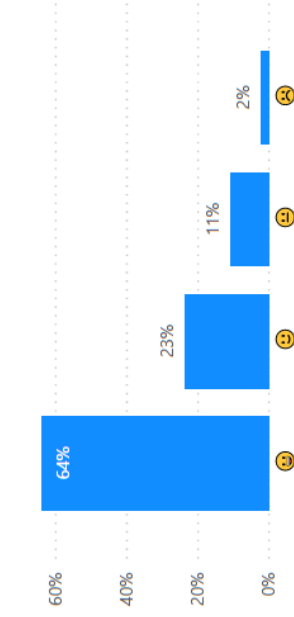
Min vejleder er opmærksom på, at jeg har de hjælpemidler jeg har brug for. Fx må jeg bruge min telefon som hjælpemiddel

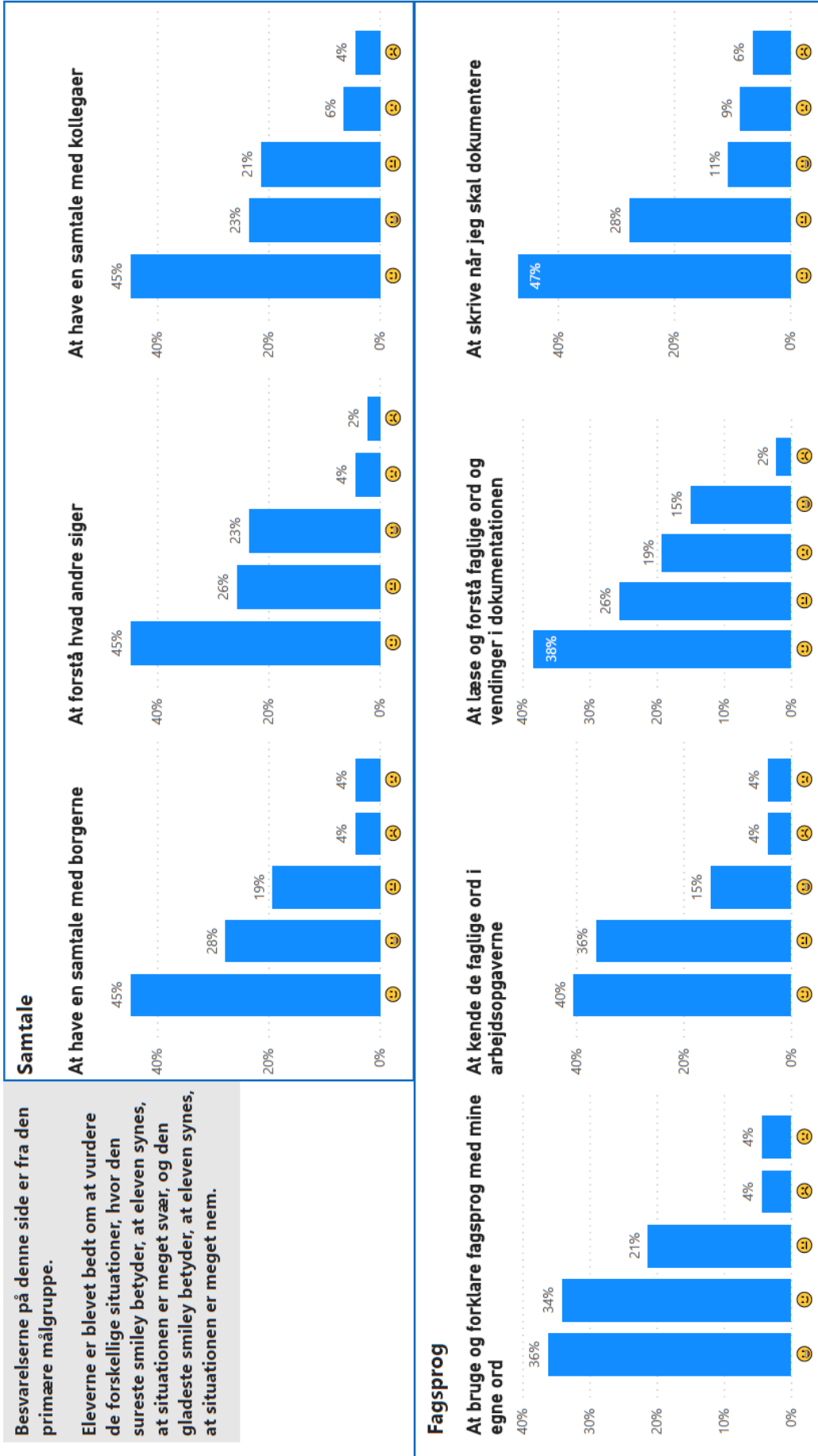

Mine kollegaer taler med mig og hjælper mig, når jeg har brug for hjælp

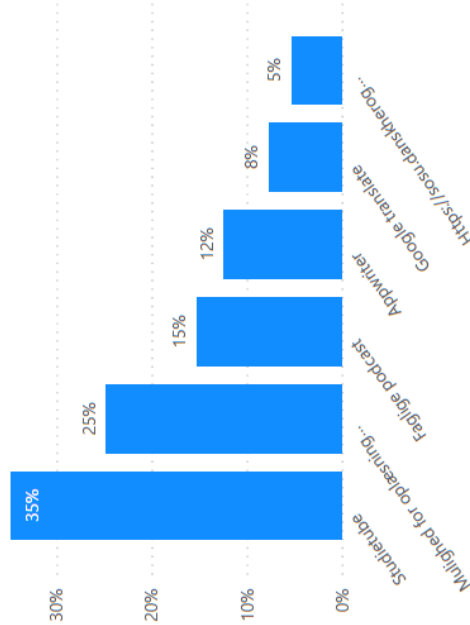
Min vejleder støtter mig, når jeg har brug for hjælp

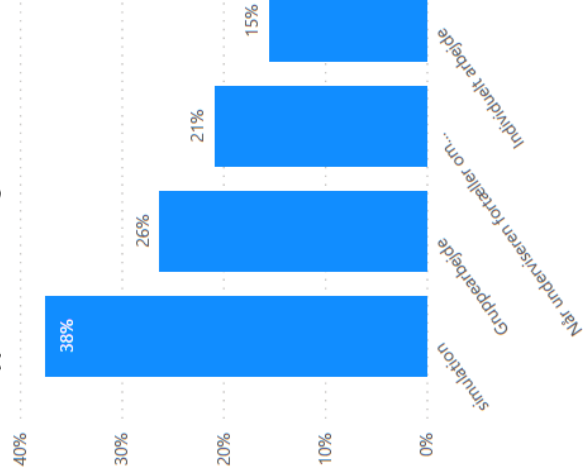

Besvarelserne på denne side er fra den sekundære målgruppe.

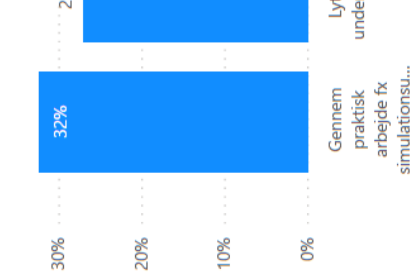
Hvad anvender du af digitale elementer i forbindelse med undervisningen?

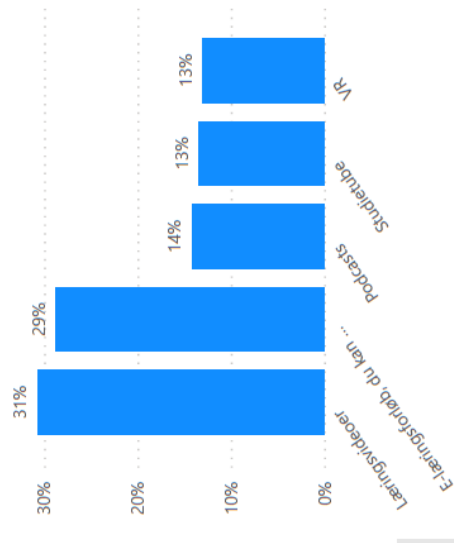
Hvilken type undervisning foretrækker du?

Hvordan lærer du bedst?

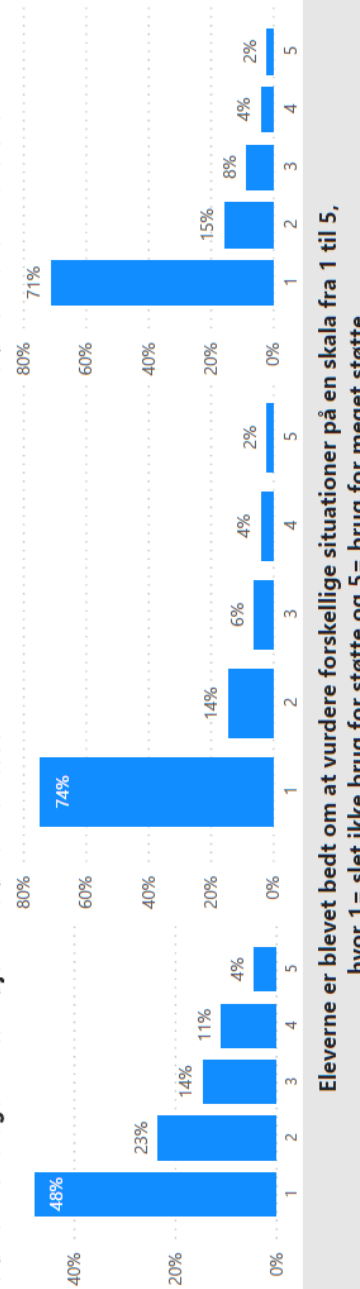
Hvilke af følgende digitale elementer vil du gerne have mere af i undervisningen for at styrke dit fagsprog

Støtte til at bruge IT-værktøjer

Støtte til at læse

Støtte til at skrive/ stave

Eleverne er blevet bedt om at vurdere forskellige situationer på en skala fra 1 til 5, hvor 1 = slet ikke brug for støtte og 5 = brug for meget støtte

